

J e g y z ő k ö n y v

az Országos Köznevelési Tanács

2004. szeptember 9-én, csütörtökön, 10 órai kezdettel
az Oktatási Minisztérium (Budapest V., Szalay u. 10-14.)

101. számú tanácstermében megtartott
üléséről

Napirend:

1. Tájékoztató a bolognai folyamatról, különös tekintettel a pedagógusképzésre és ennek finanszírozási problémáira
Előadó: Mang Béla felsőoktatási helyettes államtitkár
2. Az oktatási egyenlőtlenségek mérséklésének stratégiája
Előadók: Radó Péter igazgató (Oktatáspolitikai Elemzések Központja)
Friss Péter főosztályvezető
3. OKNT-elnök és -alelnök választása
Levezető: Nagy József OKNT-tag
4. Feladatterv összeállítása 2004 II. félévére
Előadó: Dr. Loránd Ferenc
5. Egyebek

Elnököl: Dr. Loránd Ferenc, az OKNT elnöke

Jegyzőkönyvvezetők: Ferenc Zsuzsa és Varga Erzsébet (Magyar Gyorsírók és Gépírók Országos Szövetsége beszédgyorsíró szolgálat)

Az ülés résztvevői

Az Országos Köznevelési Tanács részéről:

Dr. Báthory Zoltán
Dr. Brezsnaynszky László
Dr. Dobos Krisztina
Farkas István
Dr. Hadházy Tibor
Dr. Hoffmann Rózsa
Dr. Karlovitz János
Dr. Kelemen Elemér
Liskó Ilona
Dr. Loránd Ferenc
Nagy József
Szakács Mihályné dr.
Dr. Szenes György
Dr. Trencsényi László
Dr. Vágó Irén
Dr. Vass Miklós
Dr. Vekerdy Tamás

Meghívottként:

Sipos János
Friss Péter
Dr. Gáspár Mihály
Horváth Gréta
Jakab János
Polinszky Márta
Makkai László
Kosinszky Zsuzsa
Ambrus István

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 06 perc)

DR. LORÁND FERENC, a Tanács elnöke, az ülés levezető elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok! Boldog új évet! Kezdjük el együtt az új tanévet! Nagy szeretettel köszöntök mindenkit, és igazán illusztris vendégeink vannak: egyszerre több államtitkárt is köszönhetünk körünkben - hármat, ha jól számoltam. Ez jelzi egyfelől az OKNT fontosságát, másrészt a napirendi pontok fontosságát.

Szeretettel köszöntöm tehát előadóként is Mang Bélát, felsőoktatási helyettes államtitkárt, Sipos Jánost és Jakab Jánost.

A napirend megszavazása lesz az első tennivalónk. Egy dolgot szeretnék jelezni, illetve kérni: azt követően, hogy összeállítottuk a napirendi javaslatot, tartotta alakuló ülését a kerettantervi akkreditációs bizottság, ahol egy igen termékeny és színvonalas vita eredményeként elkészült a kerettantervek akkreditálásáról szóló szempontrendszer. Ezt a bizottság állította össze, de az OKNT szentesítése nélkül nem kezdheti meg a maga útját. Addig nem lehet ennek alapján kerettanterveket minősíteni. Jó volna, ha beleférne a mai napirendi pontok közé, hogy ezt meg tudjuk tárgyalni.

Miután ez nem teljesen szűz anyag a számunkra - mert egyszer már volt egy elég széles, színvonalas és ironikus felhangú vita a dologban -, most ez tisztázódott, és az egybehangzó információk szerint - én az ülésnek csak az elején vettem részt, ezen a részén már nem - ez egy jól sikerült anyag, amiben egyet tudnak érteni a szakemberek.

És ha már köszöntöttem a vendégeinket, akkor hadd köszöntsem Polinszky Mártát, a pedagógus-továbbképzés - hogy lehet egy nőre azt mondani, hogy „doyen”, úgy, hogy ne legyen sértő? - örök fiatal asszonyát, akivel együtt voltunk jelen ezen a bizottsági ülésen. Nagyon kellemes volt.

Meg kell mondanom, Hoffmann Rózsa itt volt, és - mert egyetemi kötelezettsége van - kérte, hogy az első napirend első részéről távol maradjon, és Horn Györgytől az utolsó pillanatban kaptam egy telefont: lévén, hogy valami igazgatói értekezletet nyit meg vagy tart, nagyon jólesne neki, ha még készülhetne rá, ezért kéri, hogy mentsem ki, a mai napirendi pontok vitájánál nem lesz jelen.

Ezek után kérdezem, hogy a beterjesztett napirend elfogadható-e, illetve kettéválasztom a kérdést: az írásos napirend - így, ahogy van - elfogadható-e, és másodszor fogom megszavaztatni, fölvegyük-e a pótlólag érkezett kérdést.

Először tehát azt kérdezem, hogy ezt a napirendet, ami itt van, elfogadjuk-e. *(Szavazás.)* Van-e, aki nem fogadta el? *(Nincs jelzés.)* Van-e, aki tartózkodott? *(Nincs.)* Egyhangú.

Elfogadjuk-e azt a kiegészítő kérést, hogy ezt az akkreditációs szempontrendszert vitassuk meg, azzal a feltétellel, hogy amennyiben belefér - de ha nem, meg kell mondanom, az a veszély fenyeget bennünket, hogy egy rendkívüli ülést kell e miatt összehívni, mert nem akadályozhatjuk meg azoknak a kerettanterveknek az akkreditálását, amelyek már készen vannak, iskolák nyújtottak be. Nagyon akadályozná a munkát. Javaslom tehát, hogy vegyünk fel a napirendre, és igyekezzünk úgy gazdálkodni az időnkkel, hogy ez beleférjen. Aki ezzel a félig határozott, de tendenciózus javaslatommal egyetért, tegye fel a kezét! *(Szavazás.)* Egyhangú igen.

Köszönöm szépen, akkor elkezdjük a mai ülés érdemi részét.

Bevezetőül annyit szeretnék csak mondani, hogy emlékeznek rá az OKNT tagjai, volt már egy nagyon hosszú, meglehetősen éles beszélgetés körünkben arról, hogy a tanárképzés, pedagógusképzés sok tekintetben úgy érzékeli, hogy vesztesre áll az érdekérvényesítő csatákban: kurtitódott, megkurtult vagy megkurtították a gyakorlati képzés lehetőségeit, hogy a vonatkozó törvényi szabályozást az egyetemek tapasztalatai szerint nem tartják be a szemináriumok, illetve előadások arányait tekintve se. Elsősorban azok az aspektusok rövidülnek, amelyek a pedagógus gyakorlati felkészítését teszik lehetővé. Az a viszonylag olcsóbb megoldás, hogy bármilyen értékes előadótól, de háromszáz fő egyszerre meghallgat

egy előadást, nem egészen adekvát azzal, amit mi a pedagógusképzés ideális modelljének tartunk.

Így merült fel az a kérdés, hogy vajon a pénzügyi megszorító intézkedések - amelyek, úgy látszik, most folyamat jelleget kezdenek ölteni - mennyiben érintik a pedagógusképzést, és főleg ennek a gyakorlatra vonatkozó részét. Akkor Kotán úr volt itt, válaszolandó a mi levelünkre, amiről azt állapítottuk meg, hogy ugyan korrekt tájékoztatást kaptunk a finanszírozás rendjéről, de nem kaptunk választ a kérdéseinkre. Ekkor határozott úgy az OKNT, hogy a miniszter úrhoz forduljak az OKNT nevében egy levélben és kérjek választ arra nézve, hogy ezek az alapkérdéseink hogy állnak.

Nem kaptam a levélre írásos választ. Fogadott egyszer a miniszter úr és megértette, hogy kissé nyugtalan vagyok a válaszlevél elmaradása miatt. Ez a megértés nem manifesztálódott abban, hogy küldött volna egy válaszlevelet, ezért nem akartam tovább bizonytalanságban hagyni az OKNT-t és Mang Béla úrhoz fordultam azzal a kéréssel, hogy egyrészt tiszteljen meg bennünket jelenlétével, másrészt válaszoljon ezekre a kérdésekre, amelyeket felvetettünk, illetve tisztázzuk, hogy mi az, ami még függőben van.

Ezek után adnám át államtitkár úrnak a szót.

MANG BÉLA: Köszönöm szépen. Tisztelt Tanácsulás! És ha ez nem sértő tőlem, akkor: Kedves Kollegák! Köszönöm a meghívást. Nem fogok tudni eleget tenni az elnök úr által jelzett kérdésnek. Egyrészt nem túl régen, a napokban találkoztunk, tehát erre kevés idő volt, másrészt kitérnék arra, hogy ennek egy bizonyos elvi oka van, illetve azzal zárnam a mondandómat, hogy mégis mit tudunk csinálni, mit tudunk ebből átvenni.

A napirenden a bolognai folyamat is megjelenik. Engedjék meg, hogy ennek a testületnek – ismerve a testület mozgásterét és tudva azt, hogy több kollega a felsőoktatásban is dolgozik – néhány összefoglaló információt csak címszószerűen adjak, beleágyazva a pedagógusképzéssel kapcsolatos kérdéseket.

En pedagógusképzésben gyenge vagyok. Ezt a jelenlévő, velem már munkáltatói és egyéb kapcsolatban lévő karalapító kollegák jól tudják, de el szoktam mondani, mert azt gondolom, így meg tudunk bizonyos kérdéseket közösen beszélni, illetve szakértőket hívni. A pedagógusképzés iránti tisztelem miatt is mondom ezt, mert ebben a kérdésben felületesen, teljes mélységű tapasztalat nélkül nehéz megnyilvánulni. A felsőoktatás más területén természetesen biztosabban mozgok.

Ma reggel egy magas kezdés volt, mert Klinghammer rektor úrral a Duna TV-ben vitattuk meg a felsőoktatási reform és a pénzügyi csőd kérdését. Ő földobta nekem a labdát, mert egyrészt számon kérte az autonómiát az új törvénnyel, másrészt bejelentette, hogy egyébként 600 milliót azonnal kér, mert az ELTE összeomlik ismét. Ez nekem nagyon jó indítás volt, mert meg lehetett magyarázni, hogy az autonómia kérdése a felsőoktatásban - ami iránt különös tisztelettel vagyok - és a mai feltételek közötti anyagi működés nem egészen összemosható kérdések. Jó vita volt, a riporternek volt igaza természetesen, és utána kimentünk a helyiségből.

Ezt a bevezetőt azért mondanám el, mert a felsőoktatásban egy olyan évet élünk át ismét, ahol a finanszírozásban most már harmadik alkalommal zárolás címszó alatt elvonások következtek be, és világosan látható, hogy az intézmények ebben az évben tavalyi ellátmányukhoz képest +5-2 százalékos bázisról indultak el. Ha ehhez hozzáveszem azt, hogy reálértékben a kiadásaik hogyan csökkentek, akkor például az ELTE esetében azt kell mondanom, hogy miközben a hallgatói ellátmány növekedett 10-17 százalékkal egy év alatt is, eközben az intézmény támogatása 3-4 százalékkal csökkent. Ez nem reálérték, hanem nominálszámmal jellemezhető. Reálértékben pedig azt kell tudniuk – nem akarom levezetni –, hogy az egy hallgatóra jutó támogatás reálértéke egy év alatt 10 százalékkal csökkent. Azt is elmondhatom ebben a körben, hogy a 90-hez képest 31 százalékos az egy hallgatóra jutó támogatás összege reálértékben. Tehát ez a csökkenés nem maradhat következmények nélkül. A levél megírását, a probléma felvetését természetesen innen gyökereztettem.

A nyár folyamán sikerült elfogadtatni – a kormány ki is adta, most már a Közlönyben olvasható – a bolognai típusú képzés alapszakjaira vonatkozó rendeletet. Az előtörténetét talán ismerik. A felsőoktatási reformot két szakmai anyag alapozta meg, amelynek legutóbbi dokumentuma a Magyar Universitas Program kormány által is elfogadott változata. A kormány két dolgot fogadott el: ezt a koncepciót kell a törvényben érvényesíteni, és szeptember 10-éig be kell nyújtani a felsőoktatási törvényt. A nyár hatékony munkavégzési időszak volt ehhez; a törvény készen van. Sietősen lett kész és óriási viharokat vert föl a felsőoktatásban, ahol ezen a héten vannak a tanévnyitók, és a kollegák aktivitása, a testületek most jelennek meg. Én magam járom a tanévnyitókat, és utána oktatói körben, összekötői értekezleten próbálom a törvény jellegzetes pontjait bemutatni és visszahozni a törvényalkotóknak azokat a véleményeket, amelyeket hallok.

Februárban úgy éreztem, a törvény olyan társadalmi vitákkal terhelt vagy segített – nem tudom, melyiket ragadjam ki –, hogy nincs remény arra, hogy rövid időn belül a benyújtása és az elfogadása megtörténjen. Viszont 2005-2006-ban át kell állnunk a Bologna-rendszerű képzésre. Egy évvel ezelőtt Berlinben jómagam is ott voltam az aláírásnál, amikor 36 ország csatlakozott hozzá, tehát megerősítették.

Így tehát februárban úgy döntöttem, hogy megelőzzük a törvényt, és rendeletet alkotunk. A rendelet júniusra elkészült, és örömmel nyugtázom - bár lehet, hogy a pedagógusképzéstől éppen nem ezt fogom visszahallani -, hogy a rendelet szakmai munka alapján nyugszik. Én a minisztériumi kollégáim kezét fogtam, hogy senkinek ne legyen Bolognról véleménye, a szakmák alakítsák át Bologna-rendszerű képzéssé saját szakterületüket.

Összeszámoltam: 465 kolléga vett részt ebben a munkában valamilyen formában, és elértük azt, hogy a 415 szakunk - amelyek közül ma a fiatalok vagy tudnak választani, vagy nem, eligazodni nem nagyon - 103 szakra redukálódott, osztott szakokra és hat osztatlan szakra. Ez a rendeletalkotási folyamat tehát szakmákon nyugszik, és a dékáni kollégiumok legitimálták a benne lévő döntéseket. Én tehát most nagy örömmel veszek részt a vitákon: amikor valamelyik szakterület elmondja, hogy nem így gondolta, akkor felidézem, hogy semmilyen minisztériumi hivatalnok - ha szabad így mondani - beavatkozás nem történt, a szakmák képezték le, redukálták le a szakokat.

Ez, persze, azt is jelenti - fogják hallani, a sajtó nagyon szereti ezt a fordulatot -, hogy magyar Bologna született, tehát semmivel nem kompatibilis, sajátos, olyan vonásokat hordoz, amik csak a magyar rendszerben fordulhatnak elő. Biztosan ez is igaz lesz, de nekem az átlagnál nagyobb a bizalmam a felsőoktatás innovatív készségében, nagyobb a bizalmam a tekintetben, hogy ez az átalakulás a kollegák által eredményre vezethet. Természetesen a törvény elfogadása után korrigálható minden, mert itt lesznek komoly feszültségek, és lesznek tapasztalatok.

A csatlakozó országok közül elsőként nálunk van ez a rendszer készen. A lett és a szlovén kollégák állnak hozzám - már kontaktus tekintetében - a legközelebb. Máshol mindenütt a törvényt vitték végig, és utána jön az átalakítás, mi így megelőztük a törvényt, ami rengeteg vitát vetett fel, alkotmányossági, törvényalkotási vitát is: milyen alapon írjuk át a magyar oktatási rendszert egy rendelettel? Ezt úgy tudtuk feloldani, hogy természetesen indítható a régi típusú képzés is a magyar felsőoktatásban, de azért én megbeszéltem az intézményekkel, hogy ha valaki át akar állni, az már ugyanabban az intézményben régi típusú képzést ne indítson.

Summa summarum, a mostani évnyitón négy intézményben indult el kísérleti képzés. A kísérleti képzésre igen nagy volt az érdeklődés. Tegnap Veszprémben voltam, ahol találkoztam is az érdeklődő hallgatókkal, és feltettem a kérdést, mi motiválta őket. Semmiről nem tudnak semmit, csak azt tudták, hogy ez egy európai rendszerű képzés, ez érdekli őket, és a másokra nem mennek. Ez azt jelenti, hogy az érdeklődés hallgatói oldalról konjunktúraérzék alapján történik, a másik oldalról pedig azt jelenti, hogy a kollegák átállási szándéka teljes mértékben érezhető. A szakok közül hatvanegyre adtak be létesítési eljárásra akkreditációs anyagot a kollegák, az érdekelt intézmények, és harmincnolc szak első körben akkreditációt nyert. Most

már indításra adnak be engedélyeket, és - optimista ember lévén - úgy érzem, hogy az agrár, a műszaki szakterület és a biznisz-közgazdasági szakterület egy része 2005-re át tud állni, elindítja alapképzését. A többi szakterületről ezt nem mondanám. Nagy a vita, ellenkezés. Önkritikát is kell gyakorolnom: igazából nem tudunk meghirdetni finanszírozási hátteret az átállás mögé. E miatt bizonyos terület nyilván kivár, mert kérem, gondoljanak bele, hogy az állami finanszírozott keretszámot most már harmadszor adja vissza a kormány, hogy támasszuk alá munkaerő-piaci számításokkal. Csináltunk ilyen kutatásokat, járjuk a munkaerőpiac szereplőit, lehetetlen a magyar munkaerőpiacról teljes és egzakt képet adni, de ez a világon mindenütt így van: összehasonlító adatokat lehet tenni, de ez még nem nyert elfogadást, tehát a jövő évi keretszámunk bizonytalan.

Innentől kezdve, gondolom, érzik azt is, mekkora felelősség szétosztani most szakterületenként ezt a keretszámot, amikor a szakterület egy része átáll az új típusú képzésre, más része megmarad a régiben, és az intézmény egészét meg jó lenne fenntartani, és nem hektikusan egyik évről a másikra megszüntetni, és újra indítani. Ez egy nagyon komoly feladat, és én arra készülök, hogy egy nagyon konzervatív, rossz javaslatot teszek, amit biztos el fog vetni mindenki, hogy 2005-2006-ban a 2004-es bázison adjuk oda az intézménynek az összeget, és azt indítsa el, amit ebből el tud indítani. Mert ha fordítva tesszük, akkor a finanszírozás - ez a csinált, mesterségesen elrontott normatív finanszírozás - és az intézmény mostani működési költsége közötti olló még jobban szét fog nyílni. Lehetetlenné válnának bizonyos területek. Ha ezt akarjuk, ezt így elindíthatjuk. Én úgy gondolom, minden országban, amely ebben gondolkodik, az átmenetet másként finanszírozzák, és ha átállt a rendszer, akkor visszatérnek egy normatív jellegű, hallgatói létszámhoz kötött, a versenyt is kifejező finanszírozásra.

Ami az idén van, az minden, csak nem normatív finanszírozás. A mesterséges manipulációkat mögötte pontosan tudom - mert elég találékony ember vagyok -, sok tekintetben még meg is tudom magyarázni, de ez nem az, amiről a neve szól.

Engedjék meg, hogy itt akkor a pedagógusképzéshez konkrétan is kapcsolódjak.

Az előbb említett szakmai előkészítés során a Bologna-bizottság működött, a miniszter úr által létrehozott nemzeti Bologna-bizottság, és a Rektori Konferencia és az akkreditációs bizottságok által létrehozott csoportokban folyt a szakmai munka. Egy speciális csoportot kapott a pedagógusképzés, amelynek külön vitafórumokat, külön csatornákat biztosítottunk ahhoz, hogy a pedagógus szakma is alakítsa ki a maga Bologna-rendszerű képzését. Kérem, ne vegyék jegyzőkönyvbe, de hadd mondjam el: a rendelet kiadásának utolsó napján kértem Hunyadi professzort, ennek a csoportnak a vezetőjét, hogy amennyiben nincs megegyezés a szakmában, és nem kapok szakmai anyagot, akkor úgy tekintem, hogy a pedagógusképzés nem kíván a Bologna-rendszerű átalakításban részt venni, mert azt belátják, hogy önök helyett - helyettetek - ha más rendezi ezt a kérdést, az nem fog megfelelni szakmai kritériumoknak.

A konfliktus szakmai kérdéseit nem akarom idézni, mert szakszerűtlen lennék, inkább az egyetemekre vonatkozó részét. A konfliktusok egy része a TTK-k, BTK-k közötti különbség, az egyszakos-kétszakos képzés közötti tartalmi és a tárgyak felvehetősége közötti különbség. Ahol egyetemen belül tanárképző kar van, Szegeden és máshol bekövetkezett az a konfliktushelyzet, amit én egy évvel ezelőtt jeleztem, hogy előre kell gondolni: hogy a TTK, BTK és a tanárképző kar hogyan fog együttműködni, hogyan alakítja ki, mondjuk a Szegedi Egyetem tanárképző rendszerét.

Az előkészítés alatt mindez bekövetkezett. Nagyon komoly ütközések következtek be. Nem beszélek akkor még a többi önálló főiskoláról, ahol a tanárképzés igen rangos és jó hírrel működve, a master szintű átsorolást úgy éli meg, hogy neki át kell térni az ötéves képzésre a mostaniról, és most elindítja az alapképzést, de bízik abban, hogy természetesen a masterképzés ettől tud készülni.

Ezek a konfliktusok csaptak össze az én szemem előtt, és ezekben próbáltunk az utolsó percig kompromisszumot keresni.

A rendelet 11. paragrafusa tér ki a pedagógusképzésre, ahol két megkötés van: egy 110-es kredit szakmai vonatkozásban, és egy 10-es kredit előírása az alapképzésben, amely pedagógiai, pszichológiai tárgyak felvételét írja elő azoknak, akiknél szóba jöhet a továbbvitel.

Utolsó fázisban, egy 30 kredites félév került gyakorlati képzés címén a táblázatba, amelynek a konkrét tartalommal való kitöltésére még nincs kialakult szakmai javaslat. Finanszírozásában egy negyed finanszírozású normatívát képzelt el a rendszer.

Ezek a tények, ha szabad így mondani. Nagyon szeretném kérni az önök, az itt lévő szakemberek támogatását ahhoz, hogy a Bologna-rendszerű képzés a pedagógusképzésben semmiképpen ne kerüljön hátrányba. Ez senkinek nem célja, de világos az is a mai világban, hogy aki ma egy szakterületen előbb fog lépni és előbb áll át, az valószínűleg jobban jár, mint aki a végén kényszerek hatására tér át egy olyan rendszerre, amellyel maga is elégedetlen. Az agrár és a műszaki szakterülettel rendben vagyunk.

A közgazdasági szakterületen már bánják a plusz félév bevezetését, mert előírtuk az akkreditált gyakorlólhelyeken eltöltendő félévet. Ez nem azt jelenti, hogy a vendéglátós hallgató a nagymama bétéjében dolgozik az egyetem keretében egy félévet, hanem akkreditált helyet jelent. Innentől kezdve már nem annyira tetszik a féléves gyakorlat a kollegáknak, de ők találták ki, tehát itt is vissza tudok mutatni.

Hogy a pedagógusképzésben ennek a gyakorlati félévnek a kitöltése az alapképzés után vagy már a masterképzéshez kapcsolódóan történjen, ebben van még szabadságfokunk a későbbiekben.

Ennyit a Bologna-rendszerről. Talán a felsőoktatási törvényről annyit, hogy három emelettel feljebb 12 kollega be van zárva egy ilyen szobába, és az a feladatuk Szüdi János államtitkár úr kedves irányításával, hogy szombat estig a felsőoktatási törvény „B” változata készüljön el. Az „A” már ismert. A „B” már egy jelentősen javított változat, hiszen nagyon sok felsőoktatástól idegen szakmai megoldás, kifejezés, satöbbi szerepel benne. A kodifikálás folyamata is rendkívül ellentmondásos, de olyan elutasítás, mint amit a média kiemel ezekből, azért a kollegákkal folytatott fórumokon nincsen. Tehát szándék a törvényre van, javítási feladat rengeteg van. Abban bízom, hogy a kényszer - amit sietségnek is lehet most mondani - ellenére is a felsőoktatási törvény készül.

A kormány a 24-ei informális ülésén dönt arról, hogy az egészségügyi reform, a felsőoktatási reform és a kistérségi reform közül melyik milyen prioritással mehet tovább a későbbiekben. Sajnos a Magyar Universitas Program leglényegesebb táblázatait, amelyek a forrástöbbletet jelzik, a kormány a döntésnél levágta az anyagról, és ezzel hétről hétre küzdünk a gazdasági kabinettel, mert ebben a körben nem nehéz megindokolni, hogy reformot csak pénzzel lehet csinálni, de más körben nagyon nehéz megindokolni, hogy miért nem csökkentjük a hallgatói létszámot és a diplomás munkanélküliség hogy jelenik meg. Szeptember 1-jétől a média fő témája a diplomás munkanélküliség, miközben közösen regisztráljuk folyamatosan a munkanélküliséget. Ez valóban egy komoly társadalmi visszacsatolás, ugyanakkor az a tanulási készség, amit a 166 ezer jelentkező és a 110 ezer elsőéves hallgató jelez, a másik oldalról igen nagy nyomást jelent. 105 ezer első gyermek van az általános iskolákban. Csak ezt a két számot kell mondani az évnnyitókon mindig. Ez azt jelenti, hogy három-négy év múlva zuhan majd lefelé a hallgatói létszám, bár Szlovákiából 750 jelentkező volt idén, az orvosegyetemre hatszoros volt az egymillió forintos tandíjra jelentkező külföldiek túljelentkezése - ahova még a Siemens elnökének protezsáltját sem lehet ma már betenni -, ott is kemény sorbaállítás kezdődött, és nem tudom megmagyarázni a külföldieknek, hogy miközben szeretnénk fogadni őket, nem tudjuk. Az orvosképzésben a mütő a szűk keresztmetszet, nem a tanterem.

A finanszírozás kérdése... A mai helyzetben azt tudtuk üzeni az intézményeknek, hogy a normatív finanszírozás minisztériumi számításait az istenért ne vigyék tovább az intézménybe. Egy külső példát mondok: a Pécsi Egyetem közgazdasági képzése és a Corvinus Egyetem - ahol ma van az évnnyitó - közgazdasági képzése között 2,4-szeres költségkülönbség van. Ha ugyanazt a normatívát szétosztják az egyetemen, az egyik helyen tüntetés van, a másik helyen egy relatív elégedettség van. Én magam is azt képviseltem - a miskolci referencia a példa erre -

, hogy az egyetemre egy csatornán érkezik be a pénz, és az egyetem menedzsmentje felelős azért, hogy ezt a képzés tekintetében hogyan osztja szét. Ezzel Miskolcon nagyon elégedetlen voltam, és amióta eljöttem, azóta nagyon elégedett vagyok azzal, ami ott történt, mert sehol máshol nem látom, hogy az egyetemi célok prioritást kaptak volna a kari célok mellett.

Itt jön a pedagógusképzés, a gyakorlóiskola és a képzéshez tartozó gyakorlati finanszírozás. Azt kellett mondani, hogy miközben létezik kiegészítő normatíva a pedagógusképzésben, léteznek gyakorlóiskoláink intézményen belül és kívül, léteznek gyakorlóléhelyeink intézményen kívül megkötött szerződésekkel az egyetem és az önkormányzat vagy az iskola és az egyetem között, és léteznek egyéni megbízások személyek és az intézmény között. Ezekre a konstrukciókra láthatóan nem tudunk normatívákat megfogalmazni, ezeknek az ellátására tehát az intézmény megkapott költségvetésében csak nagyon korlátozott címkézésre volt lehetőség.

Kotán Attilával nem tudtam beszélni, mert a költségvetésnek két olyan hete van most, amikor többet van Pénzügyminisztériumban, mint itt, és nem tudtam vele egyeztetni. Valószínűsítem, hogy ő az itteni előadásában vagy tájékoztatójában elmondta, hogy ebben a tervezési rendszerben az intézménynek címkézett pénze nincsen, vagy csak nagyon korlátozottan, és ebben a tervezési rendszerben a beszámolóból is nehezen hozható vissza, hogy a pedagógusképzésre pontosan melyik képzésre, milyen szinten, milyen tevékenységre mit fordítottak az intézmények. Nyilvánvalóan az elnök úrral nem múlt héten találkoztunk életünkben először. Én is fontosnak tartottam, és ezt őszintén elmondtam neki, hogy feltehetően csak olyan adatot tudunk citálni, amelyet intézménytől kérünk be. Intézménytől viszont az autonómiára való tekintettel – lásd a bevezetőt – nagyon nehéz intézményi beszámolót kérni. Ez az intézmény, tekintettel arra, hogy azt mondtuk, amikor finanszíroztuk, hogy ne címkézzék a pénzeket, hanem intézményi célok szerint döntsön, visszaüzent, hogy most meg én ne kérjem, hogy melyik feladatra milyen felhasználás történt.

Ennél én jobb viszonyban vagyok a felsőoktatási intézményekkel, mindaddig, amíg a törvényt nem kell véglegesen velük elfogadtatni, és megnéztem konkrétan a Nyugat-Magyarországi Egyetemen, ahol van gyakorlóiskola, külső gyakorlóléhely – az Apáczai Csere János Tanítóképzőt talán mindenki jobban ismeri, mint én, bár már én is jól ismerem –, hogy milyen mélységű bontást tudunk mégis tőlük megkérni; mert még egyszer mondom, minisztériumi mérlegből, finanszírozási előirányzatokból ez nem hozható vissza. Ezek a bontások, amelyekből itt fogok hagyni egy példányt elnök úrnál, arra lennének most alkalmasak, hogy elegendő-e ez. Szerintem nem lesz elegendő, mert a képzésre vonatkozóan a gyakorlatban töltött időkre, az azokra jutó megbízási szerződésekre vonatkozó összegek ebben sem szerepelnek. Ez akkor jó, ha külön gyakorlóiskola van, annak a költségeit, a bontását tartalmazza a kötelezően előírt normatívák szerint és egyéb szabadon felhasználható pénzek szerint, tehát ez az, ami bekérhető az intézményektől. Hogy a Miskolci Egyetem bölcsészettudományi kara konkrétan mennyit használ a hospitálások megbízási díjaira, ezt persze be tudom kérni, mert Miskolcon azért még otthon vagyok, de nem minden intézmény adja ezt meg nekem. Tehát miközben mentegetőzésnek tűnik, amit elmondok, a felsőoktatásban ezek tényhelyzetek.

Kérem, azt is vegyék tudomásul, hogy azt sem kérhetem be, hogy miért akar elmenni négy geológushallató az Andokba és az Urálba tanulmányozni a kőzetet annyi pénzért: a tantervükben benne van, hogy az a kőzet csak ott látható, és ezért indokolt az utazás. A másik területen meg indokolt, az állatorvosképzésben, a gyakorlati képzés ilyen és ilyen összegig. Ha ezt mind összerakom, a követelés oldal messze meghaladja a forrásoldalt.

Lehet, hogy nem nagyon szimpatikus dolgot mondok, de azért az európai intézményekben, ahol hasonlóan, állandóan faragják le a pénzeket, igazából az a szokás, hogy az intézmény minőségbiztosítási rendszerét nézik meg, és ha a minőségbiztosítás kritériumainak eleget tud tenni az intézmény, akkor nem kell finanszírozás oldalról megkülönböztetést tenni. Én az Apáczai Csere János gyakorlóiskoláját összehasonlítottam a sárospataki

gyakorlóiskolával, amit meg pontosan ismerek: ugyanazon szabadon felhasználható költségekben nagyságrendi eltérések vannak, amiben az intézménynek joga van dönteni.

Azt kérem, hogy amikor magyarázom az adat és a beszámoló elhalasztását, akkor a követelményt próbálják e szerint pontosítani. Mert a szerint, hogy tételesen mit fordítunk mire, az intézmény nem hajlandó kimutatni, nem hajlandó megbontani számunkra. Mert világosan látszik: ha mindent megbont, és összeadja, akkor sokkal több jön ki, mint az intézmény pénze. Keresztbe finanszíroz sok mindent, és a felsőoktatásban a működési költségek között a bevételes képzés, tehát a költségtérítéses képzés az intézmények nagy többségében az intézmény költségvetésének 30-40 százalékát képezi, ezt vegyék figyelembe. Intézményi célra ebből csak 10 százalék jut, a többit a kollégák hazaviszik a jövedelmük kiegészítéseként. A legjobban működő intézményben a felsőoktatásban csak 10 százalék jut intézményi fejlesztésre, a többi személyi juttatásként kerül ki. Itt nagy tévedés van, mert sok intézmény azt mondja, hogy ha 50 százalékot megkeres, akkor ne szóljon bele az állam, de a legjobb is csak 10 százalékot fordít vissza. Ma délután a gyöngyösi főiskolára megyek: ő is azt mondja, hogy 50 százaléknál többet, valójában 6,5 százalékot fordít az intézmény fejlesztésére. Azért ezek világosabb számok.

A pedagógusképzés egy része is - önök tudják - költségtérítéssel működik. Itt a bevételek, bizony, mindent más szemléletűvé tesznek. Remélem, hogy aki élesben benne van, az megerősíti ezt.

Kérem tehát, hogy a Bologna-rendszerrel kapcsolatos tájékoztatómat fogadják el, a törvénynél legyenek segítségünkre abban, hogy elviselje a felsőoktatás azt, amit mi úgy látunk, hogy szüksége van rá, azonosuljon vele, és a törvény bevezetése szolgálja az európai integrációt és a hallgatók érdekeit. A professzoroknak mindig meg kell mondanom, hogy ez az átalakítás nem róluk szól elsősorban, hanem arról a hallgatóról, aki pillanatok alatt el tud menni a világba, mozogni akar, és összehasonlítja most már a magyar felsőoktatást vagy a diplomáját versenyképesség szempontjából az európai diplomákkal.

Kérem, hogy ebben segítsenek, és kérem, hogy a finanszírozásra vonatkozó elképzelést így fogadják el a maga valóságában, és tegyünk arra kísérletet, hogy az intézményektől egy más fórumon, egy hasonló típusú beszámolót kérhessek, átlépve még egyszer az általuk most fokozottan követelt autonómia követelményeit.

A törvényben az irányító testület az, ami az autonómia korlátozását jelenti számunkra. Remélem, hogy ebben a kérdésben is kompromisszumra jutunk, és az autonómia értelmezése azért meg fog felelni más oldalról a költségvetés követelményeinek is.

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak. Bármilyen kérdésben szívesen állok rendelkezésre.

ELNÖK: Valamennyiünk nevében köszönöm az őszinte szöveget, és először azt kérném, hogy tegyünk föl kérdéseket, amelyek a dolog további megvilágításához szükségesek, majd pedig a hozzászólásokban koncentráljunk azokra a problémákra, amelyek szorosan a tanárképzéssel, pedagógusképzéssel kapcsolatosak. Legyünk tekintettel arra, hogy korlátozott idő áll rendelkezésünkre.

Vekerdy Tamás keze volt először a levegőben.

DR. VEKERDY TAMÁS: Először egy kérdés az elnök úrhoz. Itt most elsősorban a finanszírozásról hallottunk, és ez is volt a kérdésünk - ha jól emlékszem: „Tájékoztató a Bologna-folyamatról, különös tekintettel a pedagógusképzésre”. Szabad-e feltenni két kérdést, ami nem a finanszírozással függ össze szorosan.

ELNÖK: Ha már ilyen expressis verbis kérdezed tőlem, akkor csak azt mondhatom rá, hogy szabad.

DR. VEKERDY TAMÁS: Államtitkár úr laikusnak nevezte magát a pedagógusképzésben. Én is sokszorosan laikusnak nevezem magam az egyetemi bonyodalmakban, ezért elnézést kérek, hogy a kérdésem esetleg elrugaszkodott - vagy nem is tudom, mit mondjak.

Az első kérdésem. Nem fenyeget-e az a veszély, hogy ahogy a kreditrendszer teljesen magyarosan került nálunk alkalmazásra - és ez esetben ezt pejoratíve értem -, úgy a Bologna-folyamat is mintha magyarosan kerülne bevezetésre? Mit értek ezen? Nem értek hozzá igazán, de támaszkodom egy fizikus kutatónak - az MTA kutatóintézetében dolgozó kutatónak, aki húsz éve dolgozik az ELTE TTK-n tanárképzésben - egy elemző cikkére, amit másfél évvel ezelőtt olvastam. Akkor Kosinszky Zsuzsán keresztül próbáltam is eljuttatni a tisztelt tanácshoz, de valahogy nem került napirendre. Arról ír, azt elemzi - az egész közoktatásról szól a cikk -, hogy a kreditrendszer Magyarországon abszolút nem azt jelenti, mint bárhol a világon. Bárhol a világon azt jelenti ugyanis - és mivel rég olvastam a cikket, nem tudom egész pontosan mondani -, hogy ha valaki egy magas szintű informatikai agykutatói pályára készül, akkor ő a kreditjeit felveszi a neurológiából, agyélettanból, pszichológiából, informatikából - tehát a szakban sehol összetartozóan meg nem található területekről -, és így nyeri el a diplomáját, amely neki fontos lesz a továbbiakban. Ez az úr azt írta - de lehet, hogy ő téved -, hogy Magyarországon bántatlanul megmaradt a szakosság, és azon belül kell krediteket szerezni, tehát fából vaskarika. Kreditrendszerről szó nincs.

A Bologna-folyamatnál is valami hasonlót érzékelek. Azt mondjuk: pedagógusképzésben Bologna-folyamat. Mintha Finnországban látnánk hasonlót. Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy - tessék megkapaszkodni! - óvónő, tanító, tanár ugyanolyan alapképzést kap. Ez a BA-fokozat! Nem az, hogy ő szakot tanul - tudjuk, az egyetemek ezt akarják - három évig, aztán egy kis pedagógiát, pszichológiát is hozzáad. De nem erről van szó! Arról van szó, hogy orvosi, gyógypedagógia, diagnosztikai, terápiás, antropológiai, pszichológiai, fejlődéslélektani stb. kiképzést kap, gyerekekben képződik ki három évig, majd szakot választ, és így lesz master, PhD., stb., stb. Fel se merült Magyarországon az én ismereteim szerint.

Akkor tehát - most idézőjelbe téve - magyaros kreditrendszer, magyaros Bologna-folyamat, magyaros pedagógusképzés-reform. Ez azt jelenti, hogy minden marad a régiben. Tudjuk, sok embernek érdeke, hogy meg se mozduljon semmi. Nem a tíz évvel ezelőttihez képest, a húsz évvel ezelőttihez, a harminc, a negyven évvel ezelőttihez stb., stb. Zárójel: Karácsony Sándor már a két háború között azt mondta, hogy a magyar egyetemi rendszer a polgári iskolák színvonalának felel meg. Polgári - ez nem jó értelemben. Tudják, a polgári iskola a zsákutcás iskola: nem lehet továbbmenni, tehát tíztől tizennégy éves korig képez. Holott akkor még olyan egyetemi tanárok voltak, mint Horváth János, Szekfű Gyula stb. - most nem sorolom ezeket.

Valami baj van tehát, így érzi a laikus. Így érzi, aki a közoktatás felől nézi a dolgot. Létrejött itt a minisztériumban egy lépcsőházi bizottság, amelynek az volt a feladata, hogy a közoktatás és a pedagógusképzés között végre egyszer kapcsolatot hozzon létre. Hunyadi professzor vezette ezt a bizottságot. Ez a bizottság úgy múlt ki, hogy senki egy vakkot nem szólt arról, hogy most már következő ülés nem lesz.

Aztán hallottuk, hogy létrejött újra egy bizottság - valószínűleg egy kisebb bizottság -, amelyik viszont ezek szerint, amit államtitkár úr mondott, semmilyen véleményt nem adott; mert államtitkár úr, ha jól értettem, arra utalt, hogy ha tényleg kell átalakítás, akkor majd Hunyadi professzorék mondják meg. Miért ők mondják meg? Mondja meg az a 47 vagy 67 pedagógusképző, és adjon eltérő válaszokat; az egyik azt mondja, hogy nekem kell, a másik azt mondja, hogy nekem nem kell, nekem így kell, nekem úgy kell. Én - bocsánatot kérek, csak soha nincs alkalmam államtitkár úrral vagy mással erről így beszélni - egyszerűen tragikusnak látom, egyetemistákkal is beszélve sokszor, jelen pillanatban a magyar felsőoktatás állapotát. Úgy látom, hogy egy teljesen tessék-lássék átalakítás folyik, ami nem érinti azt, amiről beszélt, a kreditrendszert, a Bologna-folyamatot. Ez az én problémám.

Itt most abbahagyom. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Ez volt a kérdése. Képzeljétek el, hogy ha nem erre kért volna engedélyt. De nagyon élvezték, Tamás, legalábbis én; az indulataidat és az érveidet is.

DR. VEKERDY TAMÁS: Természetesen csak mint színészi produkciót élvezted, és szakmailag súlyosan elítéled.

ELNÖK: Ez a prejudíció tipikus esete, ezt így kell majd tanítani a pedagógusképzésben.
(Derültség.)
Szenes György!

DR. SZENES GYÖRGY: Egy ilyen csodálatos filosz hozzászólás után én egy földhöz ragadtabb dolgot fogok inkább csak kérdezni, és nem hozzászólni. Azt az engedélyt, amit elnök úr megadott Tamásnak, veszem magamnak, hogy a Bolognról is kérdezhetek egy dolgot. Kérdezem azt, hogy a felsőfokú szakképzést belegondoltátok-e a bolognai folyamatba és ezáltal a felsőoktatási törvénybe, vagy nem, vagy ez marad a határterületen.

A második kérdésem az, hogy a szakmai tanárképzés tekintetében - ez egy egészen elhanyagolt területe a pedagógusképzésnek -, tehát nem bölcsész, nem TTK, hanem mérnök-tanár-, közgazdász-tanár-képzéssel kapcsolatosan milyenek az elképzelések.

A harmadik pedig, amit itt többször említettél, és nagyon súlyosnak tartom, a gyakorlóiskolák, a gyakorlótérek problematikája. El fogunk jutni odáig, hogy a középiskolák, az általános iskolák fenntartói tovább nem fogják finanszírozni azt a munkát, amit az egyetemnek, illetve a főiskolának kellene finanszírozni a tanárképzés tekintetében. Tehát a szakmai pedagógusképzés vonatkozásában a Budapesti Műszaki Egyetem villamosmérnöki kara, vagy a Budapesti Műszaki Főiskola tanárjelöltjeinek nincs finanszírozva a gyakorlata. Tudtok-e róla, hogy ebben lesz valami, akár címkézett pénz címén is?

Köszönöm szépen.

ELNÖK: A sorrend: Liskó Ilona, Báthory Zoltán, Vass Miklós és Karlovitz János.

LISKÓ ILONA: Nekem egy egész kicsike, nagyon rövid kérdésem van csak. Államtitkár úrtól szeretném kérdezni, hogy hogyan illeszkedik a bolognai átalakítás folyamatába az óvónőképzés és a tanítóképzés rendszere. Az első szakaszban van ez a tíz kredit. Nem tudom, hogyan illeszkedik ez a dolog.

ELNÖK: Báthory tanár úr a következő.

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Köszönöm szépen. Államtitkár Úr! Nem volt egészen világos számomra, amit a Hunyadi-bizottságokról mondtál. Én, mint mindkét Hunyadi-bizottság egyik túlélője, szeretném elmondani Vekerdy Tamásnak, a bizottságnak és államtitkár úrnak is, hogy ezzel ugyan nagyon vitatkozom és sok ellentmondást feloldani nem tudó bizottság volt, de abban teljes egység volt, hogy egységes tanárképzésre, tehát master szintű tanárképzésre van szükség. Ezért kérdezem azt, hogy az új felsőoktatási törvényben ez benne van-e. Mert ha nincs benne, akkor a pedagógusképzés szempontjából nagyon kevés történt, hiszen a módszerek, a tanítás szervezeti kérdései gondolom, nem tartoznak a törvényre, ez a pedagógiai kultúra része. Nem tudom, van-e ilyen az egyetemeken; a főiskolákon egyes helyeken van, más helyeken nincs. Tehát azt azért nem tudom elfogadni, hogy mivel a Hunyadi-bizottság semmit nem hozott létre, ezért a pedagógusképzés ügye marad úgy, ahogy van. Itt voltak azért más bizottságok is, itt van egy konferencia összesítése, nekünk is volt egy tanárképzési albizottságunk. Ezt nem egészen értem.

A másik megjegyzésem egy kicsit talán nem ide való, de azért elmondom. Az sem teljesen elfogadható, hogy a minisztériumnak nincsen véleménye, hanem vélemények alapján állít össze egy törvénytervezetet, tehát a szakma kikérdezésével összeállít egy olyan törvényt, ami aztán ezekhez a vitákhoz persze nagyon jó, hogy komám, te mondtad, most itt van és csodáld. Ezt értem, de a dolog szempontjából nem visz előre. Egy modernizációnak van egy koncepciója, és ezt a koncepciót képviselni kell, át kell verni - ahogy mondjuk - a torkán azoknak a konzervatív embereknek, akik ellen Vekerdy Tamás oly gyakran és oly elokvens módon szokott nyilatkozni.

Ha az agrár és a műszaki területen minden rendben van, az nagyon jó, de a pedagógusképzés területén, úgy gondolom, nincs semmi sem rendjén, és ettől a beszámólótól én csak még egy kicsit idegesebb vagyok, mert pénz sincsen, és persze a pénzről nem is beszéltünk.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Vass Miklós!

VASS MIKLÓS: A minőségről, a létszámról és a professzióról, tehát a különböző szinten végzett hallgatókról szeretnék kérdezni nagyon röviden.

Tegyük fel, hogy egy korosztály 40-50 százaléka BSC-n végez. Különböző számokat olvashatunk arról, hogy ebből hányan kerülhetnek MSC-re. Ha ezt a tanárképzésre lefordítom, akkor aki tanár akar lenni, annak mind MSC-t kellene végeznie. Ez az egyik.

A másik, hogy természetesen minőségbiztosításról szó van az egyetemeken, de leginkább a MAB-ban. Most a BSC-s képesítési követelmények jóváhagyásánál például az egyes fő tárgyakra vezető oktatót ír elő a MAB néhány éven belül, amíg eddig tantárgycsoportoknál követelte meg ugyanezt. Ez azt jelenti, hogy a főiskolákon, egyetemeken kvalifikált oktató kell, ez pedig egy bérkategóriába tartozik; tehát az, hogy elviszi a költségvetés 90 százalékát a bérköltség, abszolút természetes, törvényi dolog, nem valamiféle túlfizetésről van szó.

A harmadik pedig: ha százvalahány szakra szűkítettük a közel 500 szakos struktúrát, akkor ez azt jelenti, hogy a hároméves képzés - ezek egyébként négy- vagy ötéves képzések voltak természetesen - általános lesz. Holott a BSC-ben minden Bologna-dokumentum azt írja, hogy a munkaerő-piaci igényeket jobban elégítsék ki. Tehát nemcsak a pedagóguspályán, hanem más pályákon is, ami a főiskolán volt, hogy mondjuk mérnök egy középszintű vezetői beosztásban és aztán a műegyetemi okleveles mérnök, ez a különbség valahol nem látszik, mert ez a BSC kevesebb lesz, mint volt a főiskolai. Utána hány fő lesz, aki bejut az MSC-re, ami talán belőhető a mostani egyetemi képzésnek? Ezek a dolgok ugyanis összefüggnek, és ha egy-egy elemet kiragadunk, akkor nagyon nehéz valamit is mondani, hogy ezt hogyan csináljuk, hogyan alakuljon a gyakorlatban.

Azt hiszem, az egyetemek nem rosszat akarnak, hanem lekötött kézzel-lábbal - ami a költségvetés - próbálnak valamit mozdulni. És ha ez nem sikerül, akkor valóban úgy tűnik, hogy ragaszkodnak és konzervatívak. Biztos, hogy ez az elem is benne van, de azt kell látni, hogy ötszöröse emelkedett a hallgatói létszám ugyanolyan vagy csökkenő finanszírozással. Legalább két nagy reform - a kredit és a mostani, a Bologna - ugyanolyan vagy csökkenő költségvetéssel - mert az inflációval is számolni kell -, valahol a lehetetlent kíséreljük meg.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Hadházy, aztán Karlovitz, Brezsnýánszky és Trencsényi.

DR. HADHÁZY TIBOR: Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt Tanács! Megpróbálok nagyon rövid lenni. Az elhangzottakhoz nagyon sok hozzáfűznievaló lehetne - néhány kérdést szeretnék megfogalmazni, illetve röviden véleményt alkotni erről a napirendi pontról.

Alapvetően el tudom fogadni a kezdetektől, hogy a Bologna-folyamatnak titulált felsőoktatási strukturális átállás a szakok szűkítésével kezdődött. Itt jegyzem meg, hogy ezt a természetes törekvést a magyar felsőoktatás szervezeti rendszerében bizonyos helyeken nagyon könnyen meg lehetett valósítani, és az államtitkár által úr által is említett területek - a mezőgazdasági, a műszaki, de a gazdálkodási és közgazdászképzés is - tradicionálisan Bologna-formátumú volt korábban is, tehát nem volt nagy vicc - hogy így mondjam - ennek az átállítása. A 3-5 éves képzés realitás volt.

A legnagyobb falat megítélésem szerint ebből a szempontból éppen a mai témánk, a pedagógusképzés. Mielőtt ezzel kapcsolatban megjegyeznék néhány apró momentumot, megjegyzem, hogy ezen alapvetően eurokonform és jó elképzelés a kezdetektől fogva időnként gellert kapott, és bizonyos érdekérvényesítés passzív visszarendeződést is tükrözött a folyamat előrehaladása során - legalábbis az én olvasatomban. Konkrétan ez például azt jelenti, hogy egészségügyi főiskolai képzés - mentőápoló stb. - képzési ideje megítélésem szerint indokolatlanul emelkedett, ugyanakkor voltak olyan képzések, amelyek sérültek - és akkor itt térek vissza a pedagógusképzésre. A pedagógusképzés ilyen szempontból azért is nehéz helyzetben van, mert a jelenlegi rendeleti szabályozás szerint is a tanítóképzéssel eleve sérti a Bologna-gondolatot. A tanítóképzés az a forma ugyanis, amelyben négy éves képzés után valaki képzettséget és végzettséget is kap - kivételesen, egyedülállóan és számomra örömtelien - csak éppen sérti.

Úgy képelem... (*Liskó Ilona: És ez hogyan van elképzelve?*) Volt ennek a vitának olyan periódusa is, amikor a tanítóképzés háromévessege is szóba került - én nem akarok most erre utalni. De négyéves, azt mondom, elfogadom, de sérti.

Ugyanakkor a pedagógusképzés másik két szférája a főiskolai pedagógusképzés, az egyetemi képzés egy 3+2-es osztásban jelenik meg, szintén a Bologna-folyamattal összhangban. Azon el lehet vitatkozni - és ez nem egy válogatott futballmeccs felállítása -, hogy a 3+2, a 2+1+2, a 3 ½+1 ½ verziók, amelyek versenyképesek. Én különben úgy gondolom - magánvéleményként -, hogy a 2+1+2 munkaerő-piaci szempontból konformabb felépítés, hiszen a munkaerőpiacnak arra nincs ideje, hogy három évet várjon egy képzéssel, amikor neki valakire szüksége van. Egyet még tud várni esetleg. Ezt mobilabbnak érezném, de elfogadható.

A tanárképzéssel kapcsolatban viszont előállt az a helyzet, hogy a 3+2-es rendszerben a főiskolai - régi titulust használók, hiszen a felsőoktatási törvénytervezetben ezek a szavak már nem fognak szerepelni - a munkaerő-piaci kielégítő szerepét nem találja meg, nevezetesen hároméves végzettség kötelező jellegűen képzettséggel kell hogy párosuljon, de tanítani nem lehet. Ez egy speciális problémát jelent a pedagógusképzés számára, amelyet kezelni kell. A kezelésnek vannak lehetséges módjai. De az a piramis, amely fel van építve a BSC-képzés viszonylag széles köréből indulva, vagy még lentebbről indulva, a master fokozat szűkítésével, azt jelenti, hogy bizony, nagyon sokan három év után kilépnek ebből a képzésből. El kell tehát gondolkodni minden intézménynek, milyen perspektívát kíván adni a hallgatóknak, és ez nagyon súlyos és fontos feladat.

Akkor most mondanék három-négy kérdést, nagyon röviden:

Az első kérdésem, hogy nemcsak a Bologna kapcsán - kollégám már kérdezte -, hanem a törvény-előkészítés - a felsőoktatási törvényt értem alatta - kapcsán nem merült-e fel újfent a felsőfokú szakképzés beemelése a felsőfokú végzettségbe, tehát hogy négy lépcsője legyen. Ez az első kérdésem, hogy felmerült-e.

A második kérdés, hogy a pillanatnyilag 180+30 kredit 30 kredites kontingense a maga 0,25 százalékos finanszírozásával csak a szakmai alapozást szolgálhatja gyakorlati képzésben, hiszen mesterségre való felkészítés szóba se jöhet - már pedagógus mesterséget értek alatta -, legalábbis nagyon korlátozottan jöhetne szóba.

A harmadik kérdésem, hogy az előkészítés stádiumában és azon túl is milyen mértékben kapcsolódott bele ebbe a folyamatba a Magyar Akkreditációs Bizottság, megvan-e a párbeszéd ezzel a testülettel. Úgy lehet érezni, hogy az ottani bizottságok érzékenysége - hogy

ismételjem ezt a szót - a Bologna-folyamattal és az azt követő átalakulással kapcsolatban nem túlságosan magas szintű.

Végeztül még egy megjegyzés. A Bologna-folyamat igazi értékei akkor bontakozhatnak ki az én megítélésem szerint, hogyha ez markáns metodikai és tartalmi változtatással is együtt jár a felsőoktatásban. A metodikaira most nem térnék ki, a tartalmiról viszont mondok egy mondatot.

Szabbizottságokban dolgozva érzékelem, hogy pillanatnyilag az alapítási kérelmek előkészítése úgy folyik - és erre is utalás történt tisztelt kollégám részéről -, hogy a jelenlegi gyakorlatot megpróbálják belepaszírozni, és úgy változtatni az intervallumokat, a Bolognába. Senki nem akar lemondani semmiről: lehetőleg az öt év tartalma férjen bele a háromba, és nem az a gondolat valósul meg, hogy kérem, aki fizikát tanul ebben a kis hazában, az egy évig vagy másfél évig fizikából ugyanazt tanulja - ami, véleményem szerint, egy elképzelhető megoldás lenne.

Segíteni kellene tehát azt, hogy ez a tartalmi és metodikai változás is kíséresse azt a strukturális átalakulást, amely nagyon-nagyon sok vitával a háta mögött, de mégis csak papírra került.

Köszönöm a türelmet.

ELNÖK: Én is köszönöm. Most kénytelen leszek arra kérni benneteket, hogy tömörítsetek... *(Dr. Hadházy Tibor: Elnézést kérek!)* Ez legkevésbé neked szól, mert ritkán ragadtatod el magad ilyen hosszú hozzászólásra, úgyhogy méltánytalan volt éppen ennek apropóján mondani ezt, de kénytelen vagyok, mert nem fogunk végezni. Másrészt meg kell kérdeznem, hogy meddig tudsz maradni.

MANG BÉLA: Fél tizenkettőkor el kell mennem.

ELNÖK: Vagy azt választjuk tehát, hogy tényleg nagyon röviden feltesszük a kérdéseket, és nem vitaülésre és expozéokra használjuk fel, hogy maradjon a válaszokra idő...

MANG BÉLA: Közben azt is érdemes megfontolni, hogy a kérdésre visszatérnénk más mélységben egy későbbi napirend kapcsán, amikor már a bevezetés meg az első intézményi reakciók, a MAB döntései látszanak, mert az további utakat fog kijelölni.

ELNÖK: Köszönjük. Ezt a feladattervünk összeállításánál figyelembe fogjuk venni. Karlovitz János!

KARLOVITZ JÁNOS: Két egészen rövid kérdésem van. Az egyik - talán a reggeli vitát is folytatva -, hogy milyen megoldás várható azokkal az intézményekkel kapcsolatban, amelyek talán önhibájukon kívül eladósodtak, csődközelbe jutottak anyagilag, mint például az ELTE. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy vannak nagyon jól gazdálkodó magánfőiskoláink - nem mondok nevet -, amelyek ragyogóan állnak anyagilag, viszont szakmailag annyira gyengék, hogy nincs az az intézmény, amelyik elfogadná a diplomájukat, közben pedig ezek az elit intézmények, akik jó diplomát adnak, csődközelbe jutnak.

A második kérdésem, hogy hogyan, milyen megoldásokkal lehet majd kezelni azt a munkaerő-piaci krízist, amit a mostani, több ezer fővel megnövelt pedagógusképzés okoz - hiszen egy régi évfolyam 160-200 fő volt, most 4500 csak egy főiskolán, és kilencszer több főiskola van -, amikor két-három éven belül bekövetkezik, hogy állástalan pedagógusok állnak az iskolák előtt. Van-e erre valamilyen forgatókönyv?

ELNÖK: Köszönöm. Brezsnay László!

DR. BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Igyekszem rövid lenni, de nemcsak kérdezni szeretnék.

Szeretném megerősíteni, hogy az előkészítésben tapasztalataim szerint elég széles körű viták folytak, és azt mondanám, egészen meglepő kooperációk is születtek; dékánok és különböző karok képviselői ültek össze. Még ha ezt - zárójelbe téve - inkább dacszövetségnek is lehetne nevezni, mint feltétlenül konstruktívnak, a tanárképzés, a pedagógusképzés mégis eléggé megmozgatta az egyetemi világot és az azon kívülit is, de talán leginkább az egyetemi világot.

Ami a finanszírozást illeti, ebben természetesen vita volt a tanárképzés és a szakmai érdekek között is. Ebben a vitában, mint általában, a tanárképzés volt a gyengébb. A kérdésem lehet, hogy tájékoztatásból fakad, vagy nem illendő erről sokszor beszélni, de nekem nem sikerült megérteni még sohasem a felsőoktatási törvényekben az utóbbi évtizedekben megjelenő finanszírozási lépcsőzetességet, aminek van egy nagyon egyértelmű trendje: ahogy közeledik a pedagógus képzettségekhez, úgy feleződnek a normatívák. Ez a főiskolai és az egyetemi tanárképzésben azért nagyon érdekes, mert itt viszont rendre két szakról van szó, tehát egy egyszakos közgazdásznak többszöröse a finanszírozása, mint egy kétszakos tanárképzősnek. Én még nem kaptam rá személyesen választ, hogy mitől van ez. Ha hozzávesszük azt, amit Vekerdy Tamás joggal kifogásol, hogy a diáknak szabadon kell választani, akkor sokkal több, a választékot biztosító egységet kellene fenntartania ennek az intézménynek, hogy az antropológiától kezdve akármeddig mindent ki lehessen választani, a finanszírozás viszont messze nyomottabb, mint többiekénél.

Szintén talán tájékoztatásból - bár igyekeztem a rendelettervezet több változatát követni, de ezt a legújabbat nem tudtam az internetről levadászni -, de bocsásson meg, államtitkár úr, nem értem, hogy a 110 szakmai kredit a három évre vonatkozik, két szakra, és a 180-ba hogy fér ez bele. Tehát ezt nem sikerült megértenem.

Továbbá az sem világos számomra – és Tibor erre utalt már –, hogy a 30 kredites, nagyon szimpatikus gyakorlati kredit a B-hez és az M-hez összességében rendelt, vagy a B-hez rendelt, vagy kizárólag az M-hez rendelt formában képzelhető el a maga kis 25 százalékos finanszírozásával. Ez valószínűleg nagy harcok terepévé fog válni.

A következő kérdés, amiről ma itt nem esett szó, de a bizottságainkban vagy a plénumon is többször próbáltunk kiállni érte, a 111. rendeletnek, tehát a tanárképzési kormányrendeletnek az érvényessége. Számolni kell azzal, hogy ennek korrekciója lesz, vagy beleillik a Bologna-folyamatba? Ebben is volt egyfajta bizottság, ami valamilyen módon kicserélődött és elhalt.

Az utolsó, amit kérdeznék – kiváló alkalom, hogy föltegyem ezt a kérdést, mivel két államtitkár ül egy ügyben itt –, hogy ha az intézmények annyira ügyesen tudnak gazdálkodni, amint hallottuk, hogy a bemenetnél sokkal több a kimenet, akkor vajon egy tárcán belül nem lehetne-e megoldani, hogy keresztbe finanszírozódjon egy olyan ügy, amelynek a megrendelője a közoktatás, a végrehajtója, a felkészítője a felsőoktatás? Vajon itt nem lehetne-e egy hasonló, akár még azzal a csapdával is, amit Mang Béla államtitkár úr említett, hogy bizony akkreditált helyeken kell a gyakorlati képzést eltölteni? Nem tudna-e a közoktatás pénzt áldozni arra, hogy a gyakorlati képzés akkreditált helyeken és közoktatási pénzből ilyen módon megcímkezve történjen? Ugyanis ez azt a helyzetet teremtené, hogy az egyetemnek mégiscsak egy rovatot kellene nyitnia arra, hogy mire használta föl, hiszen nem onnan kapta, ahonnan az összes többi pénzt. Ezt akár javaslatként is – bár valószínűleg nem teljesen eredeti – szeretném megfogalmazni, mert különben ebből a mókuserékből nem nagyon látszik kiút. Nem akarom azt hangsúlyozni, ami ebben a körben elég sokszor elhangzott, hogy ez egy olyan csatorna is lehetne, amelyik a közoktatás eminens érdekeit tudná bevinni a pedagógusképzésbe is, nemcsak a tanárképzésbe.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Trencsényi László!

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Megpróbálok kérdésekben fogalmazni, és röviden. Kihasznlom az alkalmat, hogy három államtitkár, egy fősztályvezető, egy igazgató és egy közpolitikai elemző ül a körünkben.

Az első kérdésem arra vonatkozik, hogy igaz-e, hogy a közoktatás modernizációs stratégiája, mint átfogó reform a nevelésügyben folyamatban és érvényben van. Ez költői kérdés volt. *(Bólogatások.)* Valamennyien bólogatnak, tehát ezt axiómának lehet tekinteni. Egyikük sem mondja, hogy ne, megállj.

A másik kérdés szintén költői. Igaz-e az az axióma, hogy ez a fejlesztési stratégia elbukhat azon, hogy ha rosszul képzett, rosszul motivált pedagógusokra bízák a végrehajtást? *(Bólogatások.)* Bólogatnak, igen.

Akkor a kérdéseim a létről és a tudatról szólnak. Bár Brezsnnyánszky kolléga javaslata, hogy a közoktatási terület pénztárcáját is meg kellene nézni ez ügyben, nagyon konstruktív gondolat, de én nem innen közelíteném meg. Maradjunk a tudatnál. A NAT úgynevezett implementációs stratégiáját tárgyaltuk néhány hónapja. Tudnak-e a magyar felsőoktatási intézmények a pedagógiai tanszékeken kívül arról, hogy új Nemzeti alaptanterv van, új közoktatási tartalmakkal? Ezek létező kiadványok, tehát postaköltséget jelentenek csak. Tudnak-e a magyar felsőoktatási intézmények nem neveléstudományi tanszékei arról – bár akár a neveléstudományi tanszékeket is meg lehetne kérdezni –, hogy szeptembertől új értékelési filozófiát érvényesít a közoktatási törvény? Erre van válaszom; Csonka Kati azt mondta, hogy a brosúrát csak a gyakorlóiskoláknak küldi meg a minisztérium. Arra akartam kérni őt, hogy a neveléstudományi tanszékeknek is küldjenek ebből a brosúrából; ez 48 forint/darab, nem borítja fel az államháztartást. Tehát konkrétan van-e a pénzügyi konstrukciótól függetlenül aktív megjelenése vagy aktív betörési kísérlete a közoktatási területnek a tanszéki fejek és fenekek világában? A kettő összevonható, és megcserélhető a szórend. *(Derültség.)* Itt forintban is kimutatható hatékonyság lehetne, ha ezen a területen a közoktatás aktívabban segítené a gerillaharcot végző neveléstudományi tanszékeket.

A másik: a léról. Én elfogadom, mint autonómiahívó ember, hogy a Magyar Köztársaságban a minisztérium nem leshet be az autonóm felsőoktatási intézmények bukszájába. Oké. De a múltkor is feszegettem, most is kérdezem: feltehető-e úgy a kérdés, hogy mint a Magyar Köztársaság törvényességének órének, van-e módjában ellenőrizni azt - feltételezve az alapos gyanút -, hogy a magyar felsőoktatási intézmények jelentős része a pedagógusképzésről szóló vonatkozó kormányrendeletek kijátszásával, megtagadásával, semmibe vételével működik a pedagógusképzés területén. Ez ebben a pillanatban nem pénzügyi, hanem büntetőjogi probléma - nem tudok szebben fogalmazni. És vannak precedensek, ugye: hogyha pipadohányt találnak - sajnos már nem egy - tanszéki irodán, akkor jön az állam, és büntet. Ha a 111-es rendelet semmibe vételét találják egy ugyanolyan tanszéki irodán, akkor jelen pillanatban nem is keresik.

Én úgy gondolom, a dolgot így kellene megközelíteni. Én vélelmezem a Magyar Köztársaság kormányrendeleteinek semmibe vételét a magyar felsőoktatási intézmények jelentős részében. Néhányról, ha tanúvallomást kell ez ügyben tennem egy büntető feljelentés után, vannak bizonyítékaim, és elvárom a Magyar Köztársaságtól, hogy szerezzen érvényt a saját jogszabályainak.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Kész. Mang Béláé a szó.

MANG BÉLA: Köszönöm szépen az udvarias, de határozott bírálatokat. Nagyon sok kérdésre nem fogok tudni válaszolni, ezért csak átfogóan szólnék, és néhány konkrétumról, hogy ne maradjon üresen az a része. A többire vissza kell térni. Én nagyon szívesen látom Vekerdy Tamást egy más alkalommal, ahogy kérte, hogy beszéljünk ezekről a kérdésekről. Hiszem, hogy itt nem lehet lezárni ezt az ügyet.

Azt szeretném mondani, hogy én bejőve ebbe a házba - 15 éves egyetemvezetői tapasztalattal, hét kart felépítve -, én nem találtam dokumentumot a Bologna-folyamattal kapcsolatban, három publikáción kívül, pedig igen gondos volt az átadás-átvétel, és Kis Ádám professzorral személy szerint nagyon jó viszonyban voltam, az átadás is teljesen kollegiális körülmények között történt. Csak publikációk és néhány elvi eszmefuttatás volt Bologna-ügyben papíron. Ehhez képest tűztük ki, hogy viszonylag gyorsan - és amikor Berlinben meghallottuk a 2005-6-os dátumot, ami másnak sem volt természetes, nemcsak mi ijedtünk meg -, akkor néztem szembe azzal, hogy nincs sok idő erre az átállásra. Ezt a versenyt én úgy élem meg, hogy a határnyitás után lesz lehetősége nagyon sok magyar hallgatónak, hogy itt hagyjon bennünket az intézményeinkben, és tovább mutogathassunk egymásra, hogy nem tudunk alkalmazkodni a körülményekhez.

Az átállás rettentő nehéz. Nem szakokról van itt szó. Nem arról van szó, hogy az egyik után a másik jön. Itt egészen más konfliktusok következnek. Az a professzor, aki most bemegy - említette valamelyikötök - a 300 fős előadóba, és elmondja az igen magas szintű ismereteit, ebben a rendszerben a master képzés utolsó szakaszában öt-öt választó hallgatóval fogja a magas szintű tudását gyakorolni. Ezt egy harmincéves oktatói pályafutás után rettenetesen nehéz lesz átvinni a felsőoktatásban. Szerintem itt lesz a konfliktusok nagy része, nem egészen azokban, amit - nagyon komoly szakmai elhivatottsággal - jeleznek a tanács tagjai.

Máris mondok példákat. Be kellett adni a bachelor fokozat indítási dokumentumait. Egyik kar is beadja, másik is ugyanazt - nem vették észre, hogy ugyanazt csinálják mindketten, most már tíz éve. Össze kellene fogni, de a kari kerítés olyan jó erősre sikerült ebben az integrációban, hogy egyszerűen lehetetlen leküzdeni.

A rendelet arra jó, hogy megmozgassa a folyamatot, talán jó irányba. Én járok ki - ugyan kevészer, de járok ki, és nem a zöld útlevelemmel, hanem a kézzel -, és bemegyek a rektorhoz, ismerőshöz, kollégához, nem kell kíséret az ottani oktatási minisztériumból. És ugyanazt látom a német kollégáknál, az osztrákoknál, amit itthon: hogy nagyon nehezen küzdenek a minőséggel, nagyon nehezen a két lépcsővel. Németországban - most megint rosszul hangzik, de az ember hadd mutassa, hogy valahol erősebb, mint a pedagógusképzésben - a Dipling, a német diploma ma is, de 11-ről 38 százalékra főljött a másik rendszerben lévő hallgatók száma, tehát a folyamat megfordíthatatlanul megy ebbe az irányba, és erről le lehet maradni, a kételyekről lehet vitatkozni.

Bátor ember is vagyok, nemcsak őszinte, és elmentem az ELTE TTK-s professzoraihoz, akik egy négyponos petícióban kétszázharmincan aláírták, hogy tönkretesszük a 21. századot most ezzel a Bologna-átállással. Mondtam, hogy egyébként is romlik a szemem, tehát inkább beszéljünk személyesen. A nagy előadásban három órán keresztül utolsó érvként elmondtam, hogy menjünk ki a kollégákhoz, akikkel nemzetközi vonatkozásban kapcsolatban vagyunk, egyik vagy másik országba - kinek mi a mérce -, és nézzük meg, hogy mivel foglalkoznak most, hogyan viszonyulnak ehhez a kérdéshez, és az legyen a kiinduló pont. Itt tudtuk befejezni a fórumot. Rektor úr elkísért, hogy nagyobb baj engem ne érjen a teremben. Úgy érzem, erről beszélni kell, és ennek a jövőbeni vonatkozásait igenis, fel kell dolgozni, mert - még egyszer mondom - nem a tantervek lesznek az alapvető problémák, hanem ez alapvetően egzisztenciális kérdés. Aki azt látja, az jön vele szembe, megőrizve a maga húszéves stabil tárgyait, és helyét az oktatási rendszerben, miközben egészen másról fog tanítani.

Elnézést kérek a kitérőért.

A kreditrendszert 2002-ben el kellett halasztani, mert egyáltalán nem állt úgy, hogy be lehessen a magyar kreditet vezetni. Egy évvel halasztottunk, és bevezettük, úgy-ahogy. Én beiratkoztam három helyre: egy helyen vettek észre, Tamás. Egy helyen vették észre, hogy van egy ilyen hallgatójuk, hogy Mang Béla. Küldték a csekket, hogy fizessek. A rendes nappali képzésben, ahová - nem túl korrekt úton - beiratkoztam, még nem vettek észre. Azért ez a rendszer még ilyen...

A kreditrendszer két dolgot nem tud: egyik intézményből átadni a másikba, meg kiadni a nemzetközi piacra, és visszafogadni. Mert egy skandináv kredit, az fél magyar kredit - most ott

tartunk -, de megkérdezik, hogy mi a tartalom, a munkaegység, az idő, vagy... - nem akarom ezt fejtegetni.

Bízom abban, hogy a diplomamelléklettel együtt, ami készen van - tehát jövőre már tudunk kiadni diplomamellékletet együtt - a kreditrendszer további fejlesztése is megtörténik. Nem titkolom, hogy e mögött azért jelentős informatikai háttérnek kell lenni, mert akkor ér valamit az egész, hogyha nemcsak a tartalom, hogy mit fed le, mert ugyanaz a tárgy az egyik helyen annyi kredit, a másik helyen annyi kredit, tehát az átjárások nem olyan egyszerűek...

Én a szakredukciót tartottam reáliásnak - ezt lehet vitatni -, ugyanakkor abban bízom, hogy az integrált intézményekben ezekre az átjárásokra, párhuzamos tárgy felvételére a konkrét megvalósításnál az említett példákra lehetőségük lesz a hallgatóknak - és szerencsések vagyunk, ha ezt a hallgató is kikényszeríti és felismeri. Akkor nem tud az oktatási rendszer vele szemben mit csinálni: kínálnia kell azt a tárgyat - nem tudom, melyiket mondat: fizikát vesz fel, és utána antropológiát, és még a pszichológiával valamilyen úton el akar jutni valahová. Nekünk most a kimenet oldaláról kell szabályozni, a munkaerőpiac, a képzési követelmény vagy keret oldalról kell visszajönni, és a tartalomba nem nagyon szeretnénk beleszólni. Ez azért a bolognai felfogás, amit nyilván nem fog a MAB sem egyik napról a másikra elfogadni. Láthatóan visszacsatolni szeretne: alaptárgy, százalék, mikor melyiket lehet, tehát a korlátok lassan olyanok lesznek, hogy már nem is lesz szabadságfok benne. Én ez ellen küzdök, mert jobban bízom bennetek vagy az oktató kollégákban, hogy ezeket a folyamatokat a hallgatókkal együtt felismerik.

A bizottságokra nem akarok semmit mondani. Egy Bologna-bizottság volt, amely ernyője volt ennek a folyamatnak, és hogy ez alatt milyen bizottságok voltak... Én magam is elmentem ennek a - hogy neveztétek? - emeletközi bizottságnak az első ülésére - államtitkár kollégám a tanú -, és bejelentettem, hogy én itt nem vagyok hasznos ember, tehát én ehhez az átalakuláshoz nem tudok hozzászólni, nem akarok ennek tagja lenni. Nekem az a feladatom, hogy ezt az egészet integráljam valamilyen látható kimenettel. János megerősíthet, hogy ott is hagytam a bizottságot.

Később is figyeltem több bizottságot, de továbbra is a dékáni és az egyéb legitimáló fórumon vártam eredményt, vagy a szakértőktől. Nem vagyok elégedett, és a mai kérdések is arra utalnak, hogy bizony nem fejtettük ki, vagy nem tudtunk ennek a dolognak a végére járni, vagy nem azzal a szakértővel, nem tudom. Abszolút nyitott volt a folyamat. A sürgetés az utolsó percben az volt, hogy a TTK, a BTK, a 110 kredit, a 120 kredit feleljen meg és legyen kompromisszum. Ez egy rossz kompromisszum, de így lett a rendeletben pedagógusképzés, egyébként a csillagok lekerültek volna az egyes szakmáktól, és az a négy sor a pedagógusképzés vonatkozásában kikerült volna a rendeletből. A rendelet ettől még életképes, és az érintettek gondolkozhatnak tovább, de talán egy sürgetést jelent az elhibázott, nem minden részre kiterjedő, bár meglévő rendelet.

Az FSZ-képzés többször előkerült. Igen, gondolkodunk benne, a törvény kezeli. A végső kimenetéről, a beszámítás kérdéséről majd a törvény következő változatánál, egy következő fórumon beszélünk, nem vetíteném ezeket előre.

A mérnök-tanár-, tehát a szakmai tanári gyakorlati képzésre majd a finanszírozásnál kell megfelelő választ adni. Azt hiszem, hogy minden benne van. Nem titkolom azt sem, hogy az Akkreditációs Bizottság nem tekinti ezt olyan fontos kérdésnek, mint mondjuk mi ketten, akik tudjuk, hogy a szakképzés vagy a szakmák felé ezek a képzési formák mit jelentenek.

Gyakorlóiskola létezik, a finanszírozását senki nem akarja tudatosan redukálni, de az egyetemi summapénz csökkenése visszahat minden képzési ágra. Ez mindig is így volt. Még egyszer hangsúlyozom, hogy ha az intézményi autonómiát ki is lehet fordítani, meg támadni is lehet, de ha el lehetne érni, hogy az intézmény intézményben gondolkozzon, nem karban és nem sajátosságokban, akkor lehet, hogy a 111. §-t nagyon megsérti az intézmény, ugyanakkor nem érzem azt, hogy kitüntetett hátránya lenne bárhol is a pedagógusképzésnek, mert akármelyik szakmához megyek el, minden szakma úgy érzi, hogy a redukciókban, elvonásokban az ő szakterülete sérül a leginkább. A felülvizsgálatnak, amit kértetek, nem

tudtam eleget tenni, de ígéretet teszek arra, hogy a következőkben az intézményekben fokozottan figyelem a pedagógusképzésre fordított figyelmet; ezek azért fél év, egy év alatt bizonyos visszajelzéseket jelentenek, mint ahogy tegnap Veszprémben már nem kellett az integrációs gondokról beszélni, mert egy év alatt jelentős előrelépés történt.

Az óvónővel és a tanítóval kapcsolatos kérdésre nem tudok válaszolni. Járom az intézményeket szorgalmasan, nézem, hogy a kollegák miben gondolkodnak. Itt érzem a leginkább azt, Ilona, hogy semmiben. Tehát jelenleg megvan a négy év, és az ez utáni gondolkodás nem kezdődött meg. Arra gondolok, hogy amikor nekem már a jövő héttől újra a Bologna-bizottságokat kellene működtetni a masterképzés felfuttatása érdekében – hiszen már masterképzésre lehetne fogadni a főiskolát végzetteket –, és az egyetemek megvárják a mostani bachelorképzés felfutását, akkor kimaradhatnak évek, ha nem lépünk ebben az ügyben, tehát a bizottságokat ismét össze kell hívni és a masterképzésre választ kell adni. Bízom abban, hogy a végig nem gondolt alapképzési területekre is vissza lehet térni; nemcsak az óvónőnél és a tanítónál, tudnék mást is mondani.

Ugyanakkor szeretném a magyar Bolognát is védeni, mert a meritési bázisunk körülbelül ebben az országban van, és olyan emberek csinálják, akik már oktattak ilyen területen. Teljesen igazad van, hogy a közgazdászok képzésben a '90-es évek elején Bologna-típusú képzést csináltunk, csak a minisztérium egy finanszírozási fordulattal szétzúzta. Biztos sokan emlékeznek erre. Nem egészen ugyanazt kell építeni, mert a linearitás itt nemcsak azt jelenti, és a közgazdászoknak váltig mondom, hogy 29,8 százalék jelentkező közgazdász-biznisz irányokra. Ez azt jelenti, hogy az alapszakokon végzett más szakmabeliek, netán még a ti szakmabelitek is, aki kijön a három év, 180 kreditességgel, elmegy a közgazdász master szintre, nem két évig, hanem három évig, egy évet finanszírozva. A Corvinus Egyetem helyében nem is csinálnék most bachelorképzést, de mindenki bizonytalan, mert nem látja a finanszírozást mögötte. Tehát keresztbe áramlanak majd a hallgatók. A hallgatók nem abban fognak gondolkodni, amire mi gondolunk, hanem a sikerszakma, a karrierszakma irányába meg fognak indulni, és olyan nyomás lesz a közgazdász szakmán, amit nem fog bírni, ha még a bachelorban most tanulnak be a kollegák a gyakorlati képzésbe, akik soha életükben nem vettek részt a gyakorlati vonatkozásokban.

Azt azért látni kell – Makkai László itt ül közöttünk –, hogy a csatlakozás az európai felsőoktatási térséghez szakmai fóruma megkött bizonyos kérdéseket, tehát azon a pilléren lehetett építkezni a minisztérium koncepciójának kialakításakor. Ebben a dologban én azt a szerepet vállaltam, hogy megpróbáltam illeszteni a reform pilléreit ezen elemekhez, és az intézményi működés látható átmenetét minél reálisabbá tenni. E tekintetben bizonyos cölöpök pillanatok alatt rögzítésre kerültek, amelyeket nehéz volt és nehéz most is pontosítani, vagy a megvalósítás irányába vinni.

Minőség, létszám, preferencia... Itt azt kell látni, hogy a bachelor és a master kurzusok közötti szelekció a pénztől függően 20-40 százalék lesz. Ez egy változó paraméter, amit ha kevesebb a pénz, akkor egyik irányba lehet mozgatni. De azért itt egy nagyon nagy másik nyitás is van: ha az a törekvés, hogy mindenkinek egy költségtérítés után járjon egy finanszírozott diploma - ne kérdezzék, hogy fönt, lent, párhuzamosan; mondjuk egy master egy diploma e tekintetben -, ha ez a konstrukció nyílna, akkor a hallgatóknak egy újabb kínálatot adna a felsőoktatás. Én a felsőoktatás kapacitásait egy kicsit őrizni tudom a nagy demokráciabeli csökkenés mellett. Azt is látni kell, hogy nagyon sok tárgyat át kell tenni a normál graduális képzés utáni időszakra, tehát nem megy az, hogy mindenki a tárgyait át akarja menteni, és nem hiszi el, hogy adott esetben a hallgató elvégzi a ti valamelyik kurzusotokat. Ti azt szeretnétek minden hitetek szerint, hogy tanár legyen, ő pedig úgy dönt, hogy bróker lesz, és négy év múlva visszajön a TTK matematika szak tetejére, hogy a valószínűségszámítást elmélyítse, mert az ő szakmájához az kell. Tehát ezeket a nyitásokat együtt kellene látni, és akkor tudunk mi a munkaerőpiaccal kommunikálni, ha mind a felnőttképzés, mind belül a keresztbe átjárás biztosítva lesz. Azért örülök és elkötelezett vagyok abban, bármennyire is nem szeretik a karok egymást, és bármennyire is megosztja őket a finanszírozás, hogy próbálják fölismerni, hogy az

interdiszciplinaritás, a hallgatói rugalmasságöszön kiszolgálását ilyen intézményben lehet leginkább kielégíteni. Itt megkerülöm a lényeges kérdéseket, tudom, és elnézést kérek érte; nem szándékom a válogatás.

Az intézményi anyagi helyzet... Valóban, az ELTE hangot ad ennek az évnitókor, ez látványos, és a média is ráharap. Minden más intézmény hasonló bajban van. A viták nyilván arra vonatkoznak később, hogy egy ilyen dologban kinek mit kell kezelnie. Az ELTE-n létrejött a három kar, más is fejlesztett. Növekedni borzasztóan tud ez a rendszer. A növekedés elsősorban szakmai elhivatottság alapján történik: kiválnak a karok stb., stb. Ebben, sajnos, a gazdasági végiggondolás több évre nincs benne, és az irányító testületek létjogosultságát, ha szakmailag indokolni kell, ezeket fogom mindenütt elmondani. Magunk között vagyunk e tekintetben: ha az ELTE 600 millió hiánnyal rendelkezik a bérben, én tudom, hogy ő a bevételeit szeptember végén fogja könyvelni, mert akkor jön meg a költségtérítéses hallgatók pénze, de ezzel nyilván lehet most operálni. Azt is tudom, hogy húsz évre 3,8 milliárd forintra az ELTE saját bevételre kötelezettséget vállal: ma délelőtt a Közgázon írja alá ezt a megállapodást. Itt azért a reális kép - én csináltam gazdasági vezetést Miskolcon, adóssággal, mindennel - azt gondolom, sokkal szívesebb. Ehhez nagyon komoly szakértelmű menedzsmentet kell felépíteni, ha komolyan gondoljuk, hogy ezt az egész átalakulást pénzügyileg is menedzselni akarjuk. Akkor nem fárasztom önöket, csak megjegyzem, hogy azért ne legyen a dolog olyan egyszerű, hogy vannak nekünk klinikáink is. A klinikákon van jelentős privatizációs folyamat is, és a klinikákon a költségvetés közel harmada realizálódik. Az egyensúlyok és a problémák halmazában mindenképpen ezt is látni kell.

110 kredit. Nem térek ki. A rendelet most már majd lehet olvasni: föltettük mi is a honlapra. Lesznek szakmai viták, ott az illetékes kollégák hadd fejtsék ki, hogy mit értettek az átmenet pedagógiai-pszichológiai tartalma, a szakmai képzés tartalma alatt - én ezt most nem tenném.

Trencsényi Laci kollégám... Hogy a NAT-ról mit tud az intézmény, azt én nem tudom. Általában a Bolognról sem tud nagyon semmit a második-harmadik vonal. Most járok összoktatói értekezletre, és néznek rám, mi is történik itt ilyen címszó alatt. Azt hiszem, nekünk itt az a feladatunk, hogy nagyon komoly tájékoztatást nyújtsunk mind a közoktatás, mind a felsőoktatás csatornáin keresztül. A kollégák érdeklődése évkezdéskor ebben a kérdésben nyilván erősebb lesz. Használjátok ki - vagy azok, akiknek ez dolga, használják ki. Én értettem ezt a jelzést, és végiggondolva úgy érzem, teljesen jogos a felvetéset: nagyon sok minden nem jutott el. Mi a kétszintű érettségivel küzdünk, teszteljük. Arról az oldalról már van egyfajta tapasztalat, most jövök én, aki megriadok, hogyha beszorulok tíz pont közé a felsőoktatásban onnan, akkor a tíz pont egy pontos ugrással százakat jelent a felsőoktatásban, akik kiesnek vagy nem mennek be abba az intézménybe. Én most számolom, hogy amit az államtitkár úrék közvetítenek, mit jelent a felsőoktatás számára. Ez nem lesz egyszerű átmenet jövőre.

Az autonómia körben, az ellenőrzés körben teljesen igazad van. Én e testület előtt azért hadd védjem a felsőoktatási intézményeket. Amikor velük vagyok, inkább támadni meg bírálni szoktuk őket, de bizonyos tekintetben hadd védjem meg őket. A felsőoktatás autonómiája nagyon sok mindentől megvédte a felsőoktatást 1634 vagy '35 óta. Nem mondom, hogy most is megvédi a felsőoktatást, mert 2004-ben vagyunk, amikor az adófizető, a társadalom nagyon keményen bírál minket: bírálja a többes foglalkoztatást, a hatodik jogász főállást, bírálja a diplomás munkanélküliek képzésére való érzéketlenségünket, és - ne haragudjanak vagy ne haragudjatok - bírálja azt is, hogy miért nem tudjuk a tanárképzés szükségletét kiszámolni ebben az országban. Mert a közvélemény azért ezt úgy gondolja, hogy gyerek-osztálylétszám szorozva normatívával, és ki van számolva. Azt hiszem, ebben a körben nem kell elmondani, hogy nem ilyen egyszerű.

Tudom, hogy nem kielégítő a válaszom, de talán arról meggyőztem önöket, hogy egy rendkívül összetett feladat előtt állunk, és ha a törvényt részletesen megismerik, akkor tovább bonyolódik ez a kérdés. Nekem azonban az a véleményem, hogy nincs mire várni. Még egyszer: bizalmam van a magyar felsőoktatás innovatív képességében. Hogy a tanárképzésben

hogyan tudunk lépni, és ez a jövőre kiható kérdés hogy néz ki Magyarországon, az pedig a jelenlévők nagy többségének a felelőssége is, és ebben azért én önökre-rátok számítanék.

Azzal fejezném be, hogy rekesszük be ezt a témát, és térjünk vissza akkor, amikor elindulnak az intézmények az akkreditációs munkában, és normatív ügyben pedig konkrétumokat tudunk mondani. Ausztriában hároméves átállási költségvetést biztosítottak a felsőoktatásnak, majd az első év végén kijavították a törvény utolsó sorát, és azt írták oda, hogy a mindenkori költségvetési év lehetőségeitől függően. Ez már igazán magyaros átállásnak tűnik.

Én nem akarok felelőtlen normatívákat, viszonyításokat mondani. Ebben a teremben mindenki tudja, hogy a felsőoktatás normatívái egymáshoz képesti számok. Tartalommal fel lehet ugyan építeni, de ezek a tartalmak ma már mindenképpen erőltetettek. Itt valami konszenzusnak születnie kell, és erre nekem most pontosan egy hónapom van, hogy önöket vagy az érintetteket erről tájékoztassam, miközben nem tudom, költségvetés mikor áll stabilan - kereteit tekintve - rendelkezésünkre.

Kérem még egyszer a támogatást, megköszönöm a meghívást, és ha nyitott kérdést hagytam, akkor rendelkezésre állok különböző szakmai fórumok tekintetében. Az előbb jelettek alapján elég bátor ember vagyok, mert a szakképzéshez is el merek menni, a természettudományi karokhoz is el merek menni, és el mertem jönni az OKNT-hez is.

Köszönöm szépen a figyelmüket.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük a választ. Sipos államtitkár úr is kért még szót, mert néhány kérdést, úgy érzi, neki kell megválaszolni. Utána szünetet fogunk tartani - ezt csak a dohányosok kedvéért mondom, és egyéb ingerek okán.

SIPOS JÁNOS: Köszönöm a szót. Az Országos Köznevelési Tanácsot szeretném tájékoztatni néhány dologról, azon kérdések mentén, amelyek elhangzottak az elmúlt bő egy órában.

Létezik a közoktatás középtávú fejlesztési stratégiája. Az a szokatlan elem valósult meg, hogy a kormányzati ciklus első felében megszületett, a naptári év - 2004 - elején miniszteri értekezlet elfogadta, és a minisztérium honlapján azóta is folyamatosan olvasható. Ezt a stratégiát természetesen meg is akarjuk valósítani - azért született. Abban is biztos vagyok, hogy a stratégia megvalósításának egyik legfontosabb eszköze a pedagógusképzés megújítása - anélkül nincs esély a stratégia megvalósítására. Éppen ezért jómagam minden lehetőséget megragadok arra, hogy olyan fórumokon részt vegyek, ahol a tanárképzés, a pedagógusképzés megújításáról van szó, néha olyankor is, amikor a felsőoktatásnak ez kellemetlen, néha erőszakkal hívatom meg magam, és kérek szót, hogy legyen lehetőség ezt befolyásolni. Vannak ezzel kapcsolatban rossz érzéseim - nem fogom most mindet megosztani a tanács tagjaival -, de meg kell erősítenem azokat a félelmeket, amik már itt elhangzottak közben, nem mindig félelem formájában, inkább tényként.

A különböző tanszéki fejek, székek érdekérvényesítő képessége különböző mértékű. Ezzel most ezt a részét szeretném lezárni.

A tanárképzés megújításához szeretnék pozitív elemeket mondani. Azt látni kell, hogy a következő években az Oktatási Minisztérium fejezeti pénzei várhatóan megszűnnek, mert másképp terveződik a költségvetés. Biztosan többen olvasták már a médiából - ez a része igaz -, hogy a minisztériumoknak is pályázniuk kellett különböző projektekkal a Pénzügyminisztériumhoz, hogy megvalósíthassák elképzeléseiket. A közoktatás-fejlesztési stratégiát annyira fontosnak tartottuk-tartjuk, hogy a közoktatás projektjei ezen stratégia mentén születtek. Hogy a végén majd mi realizálódik, az a végén derül ki, amikor a parlament megszavazza a 2005. évi költségvetési törvényt, valamikor decemberben.

A pozitív elemeket folytatnám. A fejlesztési pénzek várhatóan nagyobb arányban nem a közoktatás, illetve a felsőoktatás OM-fejezetén belül jelennek meg, hanem más struktúrában; hangsúlyozottan a Nemzeti Fejlesztési Terv humán erőforrás-fejlesztési operatív programjaiban, illetve a Nemzeti Fejlesztési Terv 2007-2013-as időszakra vonatkozó tervezése és megvalósítása

során. Amikor azt mondom, hogy az NFT1-ben - nevezzük a most kezdődött NFT-t NFT1-nek - körülbelül 70 milliárd forint áll rendelkezésre az oktatás fejlesztésére, és ebből 35-40 milliárd a közoktatás fejlesztésére, ez lényegesen nagyobb összeg, mint ami a fejezeti pénzeinkben rendelkezésre állt, hiszen a közoktatás fejezeti pénzei 8-10 milliárd forint körül voltak az előző években. Ha lebontjuk a három évre a 35-40 milliárd forintot, ami mellette megjelent, akkor láthatjuk, hogy jelentős forrásnövekedés van.

Hogyan kapcsolódik össze itt a közoktatás és a felsőoktatás érdeke vagy néha látszólagos érdeke? Meggyőződésem, hogy a felsőoktatásnak elemi érdeke a tanárképzés reformja, s mindenfajta más szakterületi képzésen belül, vagy a mellett, néha azzal szemben prioritást kell, hogy kapjon, hiszen az, hogy a felsőoktatás milyen felkészült hallgatókat fogad, nem az orvosegyetemi képzésen, nem a közgazdászképzésen, hanem a tanárképzésen múlik. Ez a következő évtizedekre meghatározza, hogy a felsőoktatásnak milyen esélye van olyan hallgatókat kapni, akikkel eredményesen tud foglalkozni.

A Nemzeti Fejlesztési Terv humán erőforrás-fejlesztés operatív programjai közül a 2.1. és a 3.1. intézkedés a közoktatás, a 3.2. a szakképzés, a 3.3. a felsőoktatás számára jelent kiváló fejlesztési lehetőséget. Ezekben a napokban zajlik, kezdődött az az egyeztetés, hogy hogyan lehet a most már elfogadott 2.1., 3.1. központi program után a felsőoktatással közösen pályázatokat kiírni - hiszen további milliárd forintokhoz lehet hozzáférni a következő egy-két évben pályázatok formájában -, tehát olyan közös pályázatokat kiírni, amelyek a tanárképzés megújítását szolgálják. Az világosan látszik, hogy a törvényalkotásba, a jogszabályalkotásba nem lehet bevinni megfelelő mértékben a változtatás kényszerét - tanszéki fejek, tanszéki székek, érdekérvényesítő képesség, satöbbi miatt -, de pozitív ösztönzőket tudunk teremteni. Ugyanúgy, mint ahogy a kistérségi együttműködésekhez nincs kétharmados törvénymódosítás az önkormányzati törvény tekintetében, de van pozitív ösztönző teremtés. Amikor azt mondom, hogy 500 millió forint áll rendelkezésre az NFT-ben a tanárképzés megújítására, ez egy nagyon komoly pozitív ösztönzés; biztos vagyok abban, hogy több felsőoktatási intézmény beáll majd a sorba, és olyan tanárképzési modellt fog kidolgozni és működtetni, amelyhez kap 50-100 millió forintos nagyságrendű támogatást.

A másik, ami nagyon pozitív véleményem szerint, a NAT-implementációhoz kapcsolódik. A NAT-implementáció egyik legfontosabb része az oktatási programcsomagok fejlesztése és gyakorlatba történő bevezetése. Ennek a fejlesztésnek egyik jelentős része az NFT-n belül zajlik, és az oktatási programcsomagok fejlesztésébe is bevonják a felsőoktatás szakembereit. Azt akarjuk elérni, hogy a tesztelés során, amikor 2005. szeptember 1-jétől a pályázaton nyertes közoktatási intézmények – lesz legalább 100 ilyen, konzorciumi formában; 8-10 konzorcium nyer, és körülbelül 100, vagy egy kicsit több oktatási intézmény került be a tesztelésbe – tesztelik az oktatási programcsomagokat, akkor a felsőoktatás tanárképzéssel foglalkozó szakemberei legyenek ott a terepen, a gyakorlatban. Azt akarjuk, hogy épüljön be már a tesztelés során ez a plusz tudás, hogy a tanárképzésbe is legyen esély beépíteni. Akkor van esély arra, hogy a következő években a tanárképzés annak megfelelően újul meg, amit igényel a közoktatás megújítása. Itt azért jelentős források kerülnek szétosztásra. Hiszem azt, hogy így a megvalósításnak is nagy esélye lesz.

Az oktatási programcsomagokkal kapcsolatban annyit mondanék még, hogy részben az NFT-n belül, részben amellel zajlik a programcsomag-fejlesztés, és 2006. szeptember 1-jétől valamennyi iskola számára hozzáférhetővé válik több évfolyamon a kifejlesztett, tesztelt és véglegesített oktatási programcsomag, ami, őszintén hiszem, jelentősen megváltoztatja a pedagógusok hétköznapi gyakorlati munkáját, meggyőződésem szerint nagyobb mértékben, mint akár a Nemzeti alaptanterv, akár a kerettantervi szabályozás.

A gyakorlóiskolai probléma megoldását hogyan segíti az NFT? Az egyik kiemelt terület, hogy a tanárképzés megújításához a gyakorlóintézményi hálózat bővüljön; ne csak gyakorlóiskolák, egyetemekhez, főiskolákhoz kötött intézmények formájában, hanem más intézményekben is. Most, amikor a térségi iskola-, óvodaközpontok konzorciumi formában - ezekben dől el, hogy kik a nyertesek - körülbelül 100-120 iskolát, óvodát bekapcsolnak a

rendszerbe, az oktatási programcsomagok tesztelésébe, aztán ezek adaptálására és a rendszerben való továbbvitelére, más iskolák munkájának segítésére, akkor ezek közül is nagyon sok bekapcsolható majd a gyakorlóiskolai hálózatba oly módon, hogy nem egyetemek, főiskolák gyakorlóiskoláiról van csak szó, hanem az oktatási innovációban közreműködő intézményekről. Az egyik intézményben az olvasás és szövegértés, a másikban a matematika, a logika alkalmazása történik, és így tovább, különböző kompetenciaterületek vannak. Egészen biztos, hogy lesznek olyan helyek, amelyek kiváló gyakorlólhelynek számítanak majd a hagyományos gyakorlólhelyek megőrzése mellett. Úgy hiszem, ezek együtt jelenthetik azt, hogy a közoktatás és a felsőoktatás lényegesen több ponton és eredményesebben találkozik a következő években, mint ahogy történt az előző évtizedekben.

Az egyetemek és a főiskolák megkapták az új NAT-kiadványt, valamennyi felsőoktatási intézmény megkapta, és az internetről is lehet tájékozódni ma már talán a felsőoktatásban is.

ELNÖK: Köszönöm szépen a válaszokat. Azt ragadnám meg, amiről már eddig szó volt, hogy ezt a témát most nem fejeztük be. Lényegesen tájékozottabbak vagyunk. Tényleg köszönöm az őszinte információt. Ez nem volt mindig felhangoló, de abban az értelemben igen, hogy segít tisztábban látni bizonyos kérdésekben.

Ami azt a kérését illeti Mang Bélának, hogy legyünk a segítségére, nagyon szépen kérem Brezsnýánszky Lászlót, hogy a pedagógusképzéssel foglalkozó bizottság a mai jegyzőkönyv birtokában tartson egy olyan ülést, ami itt egyrészt a megválaszolt, másrészt a változatlanul megválaszolatlan kérdésekről csinál egy olyan összegzést, amely kijelöli számunkra, hogy milyen témákat kell nekünk okvetlenül még akár itt plenárison, akár kihelyezett ülés formájában, valamilyen pedagógusképző intézményben a továbbiakban megtárgyalni. *(Dr. Brezsnýánszky László bólogat.)* A bólogatásból látom - a jegyzőkönyvbe be lehet írni, hogy Brezsnýánszky László bólogatott.

DR. BREZSNÝÁNSZKY LÁSZLÓ: Igen.

ELNÖK: Most 15 perc szünetet rendelék el.

(Szünet: 11.58 - 12.18)

DR. LORÁND FERENC: SzíveskedjeteK helyet foglalni! Tekintettel arra, hogy az elnök és alelnök mandátuma lejárt, ma elnökválasztási aktust kell lebonyolítani. Én ennek a vezetésére nagy József tanár urat kértem meg. A lebonyolítás módja az, hogy felírájátok azt a nevet, akit én és Szenes Gyuri helyett javasoltok - amennyiben javasoltok. Vagy, ha meg akarjátok hosszabbítani a következő időszakra a mandátumunkat, akkor felírájátok ezeket a neveket. Tehát egy cédulát kaptatok, és technikailag úgy nézzen ki, hogy világos legyen. Van egy elnök és van egy alelnök cédula. Mindenki emlékszik, hogy amikor megválasztottatok bennünket, akkor ez a fél ciklusra szólt, ami most júniusban lejárt, tehát most kell újra napirendre tűzni. Programbeszédeket, gondolom, fölösleges tartani.

Nagy József tanár úr, tiéd a szó.

NAGY JÓZSEF: Kedves Kollégák! Úgy tanultam régen, hogy mielőtt ehhez hozzáfognánk, még egy technikai kérdésnek is megválaszolásra kell kerülnie, aminek az ismertetésére megkérném Zsuzsát.

KOSINSZKY ZSUZSA: Tisztelt Tanács! Egyetlen eldöntendő kérdés van, mielőtt hozzákezdénénk a jelöléshez, illetve szavazáshoz. A tanács szmsz-e úgy rendelkezik, hogy a tanács maga dönti el, megválasztott tisztségviselőit milyen időtartamra választja meg. Az első jelöléskor az volt az OKNT döntése, hogy az első félidőre. Itt kellene eldönteni, most, mielőtt bármi más történnék, hogy az elnök és az alelnök személye milyen időintervallumra kerül megválasztásra.

NAGY JÓZSEF: Én azt javaslom, hogy ismét két évre, illetve két és fél évre.

DR. SZENES GYÖRGY: Tehát a ciklus végéig?

NAGY JÓZSEF: Attól függ, hogy mit mondtok. *(Közbeszólások: Helyes!)* Kézfeltartást kérnék! *(Szavazás.)*

KOSINSZKY ZSUZSA: Ez egyhangú igen, tehát a ciklus végéig szól.

Mielőtt elindulna a jelöltállítás, majd a szavazás, egy szavazatszámláló bizottságot kellene választani, három főt, hogyha lehet, ez teljesen nyílt szavazás - csak hogy a formalitásoknak is eleget tegyen a bizottság.

DR. SZENES GYÖRGY: Matematikusokat kellene...

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Mi hárman itt elvállaljuk.

NAGY JÓZSEF: Elfogadjuk? *(Szavazás.)*

KOSINSZKY ZSUZSA: Ez egyhangú igen. Tehát a szavazatszámláló bizottság tagjai: Liskó Ilona, Vekerdy Tamás és Trencsényi úr.

A jelölteket én felírnám a táblára. Mindenki jelölhető, de a jelölteknek nyilatkozniuk kell, hogy elfogadják-e a jelölést.

NAGY JÓZSEF: Miután túljutottunk a technikai részen, a magam részéről azt javaslom, hogy hosszabbítsuk meg a jelenlegi elnök és alelnök mandátumát. De mindenki javasolhat újabb neveket. Miután azok a listára fölkerülnek, még az is lehetséges utána, hogy mindenki mást ír.

Az én javaslatom tehát, hogy a tanács elnöke Loránd Ferenc legyen. Parancsoljatok további jelölteket mondani.

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Nyilatkozzék, hogy vállalja-e!

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Tudod, mire vállalkozol? *(Derűtség, közbeszólások.)*

DR. LORÁND FERENC: Vállalom.

NAGY JÓZSEF: Ezek szerint más nyilvános javaslat nincs? *(Nincs jelzés.)* Mivel a hallgatás beleegyezés, kérném, hogy most az alelnök neve kerüljön föl. Én itt is azt javaslom, hogy hosszabbítsuk meg Szenes György mandátumát.

Megkérdem, hogy kinek milyen további javaslata van.

LISKÓ ILONA: Vágó Irén.

NAGY JÓZSEF: Megkérdem Vágó Irént, vállalkozik-e a megmérettetésre.

VÁGÓ IRÉN: Nem.

NAGY JÓZSEF: Kérdem, van-e további javaslat. *(Nincs.)* Akkor ezt a részt lezárom.

Most mindenki vegye elő először az „elnök” cédulát, és írja rá az általa javasolt nevet, majd hajtsa össze! *(Szavazás.)*

Amíg a számlálás megtörténik, ugyanezt végezzük el az „alelnök” cédulán is. (Szavazás.)

KOSINSZKY ZSUZSA: Közben elmondanám, hogy az szmsz-ünk szerint az OKNT rendes tagjainak 50 százaléknál több szavazattal kell rendelkeznie a megválasztott elnöknek. 23 rendes tag van, így minimálisan 12 szavazattal kell rendelkeznie.

(Kis szünet. – A szavazatszámolás megtörténik.)

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Az elnökre 16 szavazat érkezett be, ebből 11 Loránd Ferencre, 1 Kozma Tamásra, és 4 üres lap van, ami nyilván tartózkodást jelent, de a szavazatszámolás szempontjából érvénytelen szavazat.

NAGY JÓZSEF: Egy hiányzik?

DR. VEKERDY TAMÁS: 17 ember van most itt?

KOSINSZKY ZSUZSA: Igen, 17. Akkor valaki nem szavazott.

DR. VEKERDY TAMÁS: Illetve két „Szenes György” szavazat érkezett be, nyilván az egyik utólag sem adta le a szavazatát.

DR. DOBOS KRISZTINA: Tizenhatan vagyunk.

DR. SZENES GYÖRGY: Én mondtam, hogy ezt matematikusoknak kell csinálni.

KOSINSZKY ZSUZSA: 16 szavazóképes OKNT-tag van jelen.

NAGY JÓZSEF: És négy üres papír van, egy más szavazat. Hogy ilyenkor mit kell csinálni, azt nem tudom.

KOSINSZKY ZSUZSA: A következő ülésen...

FRISS PÉTER: Feltételezem, hogy meg kell hosszabbítani a jelenlegi tisztségviselőket, és a következő ülésen újra kell választani. Működnie kell a testületnek adminisztratív értelemben is.

NAGY JÓZSEF: Csináljuk meg az alelnöki szavazatok számlálását is. *(Dr. Hadházy Tibor a terembe lép.)* Te nem szavaztál? Elfogadjuk-e az ő szavazatát, mivel nem volt itt?

FRISS PÉTER: Elnézést kérek, hogy jelzem, de ebben a helyzetben a titkosság kérdésessé válik. Az egész szavazást kellene megismételni, különben azonosíthatóvá válik a szavazó. Elnézést, hogy beleszólok. Vagy a következő ülésen kell újra szavazni.

DR. DOBOS KRISZTINA: Elnök úr, én nem akarok beleszólni, de így akkor pontosan ki tudjuk számolni, hogy Tibor kire szavazott. Teljesen fölösleges. Miért nem lehet azt mondani, hogy egy hónapig működik az elnökség úgy, ahogy van, és a következő ülésen felhívni a figyelmet, hogy mindenki jöjjön el. Az korrektebb megoldás.

NAGY JÓZSEF: Hiába szavazunk újra, akkor is világos a Tibor szavazata.

DR. DOBOS KRISZTINA: Egy hónappal meghosszabbítjuk, és a következő ülésen újra szavazunk.

NAGY JÓZSEF: És ha lehet, javasolnám, hogy a következő ülésen azzal kezdjük a napot, mert elfogyunk.

DR. HADHÁZY TIBOR: Elnézést kérek a tisztelt tanácstól, azt hittem, hogy az elfogadott napirend szerint haladunk, és a szakmai konzultáció egypár perccel tovább tartott a tervezettnél a folyosón. Nem kívántam megzavarni a szavazás menetét. Kérem, hogy a huszonöt botütés alól mentsenek fel! (*Derültség. - Dr. Szenes György: A guillotine alól!*)

DR. TRENCSENYI LÁSZLÓ: Szenes Györgyre érkezett 9 igen szavazat, 1-1 szavazat érkezett Kelemen Elemérre, Vágó Irénre és Somody Imrére (*Derültség.*) - talán tájékoztassuk őt erről, hogy ekkora a bizalmunk iránta -, és 4 nem töltötte ki, tehát érvénytelen.

NAGY JÓZSEF: Tehát mind a kettőnél új szavazás vált szükségessé.

A magam részéről lezárom a szavazási folyamatot, és a javaslat szerint a legközelebbi alkalommal ezzel kezdődik az ülés a köszöntő után.

DR. LORÁND FERENC, az ülés levezető elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Folytatjuk az ülést. Friss Péter szíveskedik a Radó Péter által elkészített dokumentum vitáját megnyitni és levezetni.

FRISS PÉTER: Tisztelt Kollégák! Nem ismeretlen az oktatási esélyegyenlőtlenségek mérséklésének stratégiája címet viselő dokumentum, hiszen a korábbi alkalommal sajnálatos időhiány miatt nem volt mód arra, hogy a testület ezt megtárgyalja. Tájékoztatni szeretném a tanácsot arról, hogy államtitkári értekezleten a dokumentum már szerepelt, miniszteri értekezletre mindaddig, amíg az OKNT nem alakítja ki álláspontját, természetesen nem kerül. Tehát ebben a jogi helyzetben vagyunk.

Tartalmilag - és talán ez fontosabb, mint az előző tájékoztatás - illeszkedik azon stratégiai dokumentumegyüttesbe, amely a közoktatás-fejlesztés középtávú stratégiájára alapozódott. Több részstratégia kimunkálására került sor az elmúlt időszakban, ezek közé tartozik ez a dokumentum is, amelyet az Oktatáspolitikai Elemzések Központja, mint az ilyen tevékenységek minisztérium által megbízott szervezeti kerete, szervezeti helye és természetesen szellemi központja végzett el, Radó Péter ör irányításával.

Maga a vezetői összefoglaló tartalmazza önállóan is azokat a főbb elemeket, amelyekre a stratégia irányult - ezeket én nem szeretném most elismételni. Mindössze azt az egyetlen elemét emelném ki, hogy úgy véljük, ha több ilyen alapvető stratégia kimunkálása megtörténik, ez jó alapot ad arra is, hogy az új Nemzeti Fejlesztési Terv, egy második Nemzeti Fejlesztési Terv kimunkálása során biztos bázist jelentsen a közoktatás hosszú távú folyamatainak további munkálataihoz, tervezéséhez. Tehát túl a napi ügyeken, a napi hangsúlyokon, amelyek szerepelnek benne, szeretnénk, ha olyan dokumentumegyüttes készülne, amely a hosszú távú gondolkodást is a közoktatás irányítóinak gondolkodását, a közoktatásban dolgozók gondolkodását is befolyásolni lesz képes.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Radó Péter úr!

RADÓ PÉTER: Csak egy-két mondatot mondanék az elején, és a beszélgetés során, ha a kollégáknak kérdésük vagy javaslatuk van, arra a végén visszatérnék.

Én azt javaslom, hogy amikor arról nyilatkoznak a kollégák, mennyire tartják elfogadhatónak ezt a stratégiai dokumentumot, akkor a dokumentum saját céljaival szembesítve nyilatkozzanak róla. Ez az anyag hihetetlenül ambiciózus ugyanis, tudniillik egyszerre célzott meg három dolgot is. Az első ilyen célja a dokumentum elkészítésének az volt, hogy legyen egy olyan, ha úgy tetszik, sorvezetője az oktatásirányításnak, ami lehetővé teszi, hogy bármilyen oktatáspolitikai vagy oktatásfejlesztési program elindításakor a méltányosság szempontjai horizontális célként érvényesíthetők legyenek. Gyakorlatilag egy olyan dokumentum elkészítésére tettünk kísérletet, ami lehetővé teszi, hogy ez a fajta megfontolás, ezek a szempontok beépüljenek bármibe, akár tantervpolitikába, akár finanszírozáspolitikába, akár bármi másba.

Egyúttal szerettünk volna egy rendszerépítő ambícióval is fellépni. Tehát olyan javaslatokat, célokat szerettünk volna kitűzni, olyan eszközök alkalmazását szeretnénk javasolni, amelyek az egész rendszert egy kicsit méltányosabbá teszik, pontosabban szólva lehetővé teszik az oktatási rendszer minden szereplője számára, hogy szembesüljenek a méltányossággal vagy egyenlőtlenségekkel összefüggő problémákkal, és a kezükben legyenek azok az eszközök, amelyek lehetővé teszik, hogy ezeket a problémákat valamilyen módon ők maguk kezeljék.

A harmadik cél pedig néhány jól behatárolt, véges számú fejlesztési programnak az elindítása vagy tervezése volt. Olyan fejlesztési programokra, célprogramokra gondolunk - ahogy a főosztályvezető úr is említette -, amelyek becsatornázhatóak a Nemzeti Fejlesztési Tervbe. És noha szinte sebészi pontossággal bizonyos pontokon próbálunk beavatkozni, azt gondoljuk, szétsugárzó hatásuk lehet az egész egyenlőtlenségi témakörre.

Nagyjából ezek voltak a dokumentum céljai, és ezeket ajánlanám a figyelmükbe.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Kérdések következnek. Van-e kérdés? Dobos Krisztina!

DR. DOBOS KRISZTINA: Köszönöm szépen. Sok olyan programrész szerepel benne, amit én borzasztóan fontosnak tartok, csak van egy pár dolog, amiben úgy érzem, hogy igen nagy ellentmondás van. Szerepel valamelyik pontban, hogy lakóhelyhez közeli óvodai szolgáltatás biztosítása. Teljesen egyetértünk, hogy ez az esélyegyenlőséget segíti, de pont arra felé halad a rendszer, hogy egymás után zárják be az óvodákat és a kistelepülések vagy városrészek óvodái bezárásra kerülnek.

De ami igazán izgat, az az alapvizsga. Ez már lassan a vesszőparipám lesz, nem is mondok többet róla. Szóval tisztázni kellene az oktatásirányításnak, hogy van-e alapvizsga vagy nincs, és ha van, akkor micsoda. Most már ez a harmadik dokumentum, amelyben megjelenik az alapvizsga, amiről végül is nem tudunk, tehát szeretnénk tudni, hogy létezik-e alapvizsga.

Ezután még apró megjegyzéseim lesznek. Köszönöm.

ELNÖK: Megkérem Friss Pétert, hogy erre válaszoljon.

FRISS PÉTER: A válaszom jogi természetű lesz, de tudok tartalmi természetű választ is adni. Alapvizsga először azoktól követelhető meg az érvényes törvény szerint, akik '98-ban kezdték az iskolát – ők most hetedikeseek –, és a 10. osztály végén jeleníti meg ezt az alapvizsgát a ma érvényes közoktatási törvény. Ennek megfelelően az alapvizsga konstrukciójával, rendszerével, követelményeivel, vizsgaleírásával kapcsolatosan ebben a tanévben el kell készítenünk a véglegesnek szánt dokumentumokat. Ennek egy előzetes szakmai anyaga itt az OKNT-n járt, és a kidolgozó munka megkezdődött, illetve folyik azokban a témákban, amelyeket az előbb mondtam.

A tartalmi válaszom pedig az, hogy az alapvizsga tényleges helyének, szerepének újragondolása elengedhetetlen, akármilyen technikai, tartalmi megoldások támadnak, tehát hogy abban a tartalmi szabályozórendszerben, ami létezik a magyar közoktatásban, ténylegesen

mi az a hatás, amire még ki tud terjedni egy ilyen, 10. osztály végén megszervezendő bármilyen jellegű vizsga. De erről részletesen ennek a vitaanyagnak a kapcsán egy nagyon izgalmas beszélgetés, vita lezajlott itt az OKNT-ben.

ELNÖK: Köszönöm.

SZAKÁCS MIHÁLYNÉ DR.: A bevezetőben olvashatunk az egységes belépési ágról induló óvodapedagógus-, tanító- és gyógypedagógus-képzés kialakításáról. Pontosan most beszéltünk az óvodapedagógus-képzésről és a tanítóképzésről „a pedagógusképzés helye a bolognai folyamatban” címmel. Kérdezem, hogy a gyógypedagógus-képzés hogyan rendelhető hozzá az egységes belépési követelményekhez; mert az óvodapedagógust és a tanítót láttuk a bolognai folyamatban is, létezhet, elképzelhető az egységes belépés, de a gyógypedagógus-képzés egy kicsit más kompetenciákkal működik.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nekem is van egy kérdésem. Ki erőltette rá a magyar nyelvhasználatra ezt a „méltányosság” fogalmat?

RADÓ PÉTER: Én. *(Derültség.)*

ELNÖK: Csak szerettem volna tudni, hogy ki a felelős. Nem, mintha ez befolyásolna osztatlan nem lelkesedésem kifejezésében.

Hoffmann Rózsa!

DR. HOFFMANN RÓZSA: A kérdésem az, hogy megelőzte-e ezt a nagyon komoly tanulmányt valamilyen pedagóguskutatás a közelmúltban, ami azt vizsgálta volna vagy vizsgálta, hogy milyen a pedagógusok viszonya ehhez, nemcsak a felkészültsége. Olvashatunk ezzel kapcsolatban bizonyos megállapításokat az anyagban. Az is érdekelne, hogy ezek kutatási eredményekre támaszkodnak, vagy csak tapasztalati úton szerzett megállapítások. De ami igazán érdekes lehet ebben a vonatkozásban, az az, hogy a pedagógusok lelkülete, attitűdje milyen az esélyteremtéshez és ehhez a megváltozott környezethez és feladatokhoz.

ELNÖK: Vekerdy Tamás!

DR. VEKERDY TAMÁS: Én fordítva szeretném kérdezni, mint Marica. Ugyancsak ez a 41. oldal, egységes belépési ágról induló. Én evidenciának tekintem, hogy a gyógypedagógus, az óvodapedagógus és a tanító egységes belépési ágról indul, hiszen a legnagyobb hiány az óvónők, de különösen a tanítók körében abban van, hogy elemi gyógypedagógiai, gyógyászati, szatöbbi ismereteik nincsenek, nem tudják felismerni a különböző tüneteket; az integráció nélkülözhetetlen eleme a közös indítás. Én inkább azt kifogásolom, hogy itt sem merül fel, amit már a bolognai résznél elmondtam, hogy a tanárképzést is – tudom, mindenki tiltakozik ez ellen –, legyen az általános iskola felső tagozata, vagy középiskola, ami persze egy, tehát ezt az egészet egységes belépéssel indítanánk el; akkor volna remélhető valamiféle fordulat a magyar pedagógusképzésben és a közoktatásban. Tehát ez nem merült-e fel.

ELNÖK: Éppen kíváncsi voltam, hogy mi ebben a kérdés, de most a végére megfelelted.

DR. VEKERDY TAMÁS: Azt hallom, hogy felmerült, csak kidobták.

ELNÖK: Trencsényi László!

DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ: Az én kérdésem az, hogy koncepciója-e az anyag készítőjének, hogy az oktatási egyenlőtlenségek mérséklése az oktatási ágazaton belül kezelhető, vagy a jelenlegi kormányzati ágazatközi viszonyokkal, tárcasovinizmusokkal való reális számotvetés, vagy félelem attól, hogy egy, az ágazatnál szélesebb koncepcióban nem lenne partner a kormányzat. A lemondott miniszterelnök egyébként kinevezése első napján bejelentette, hogy az MSZP abban látja a biztosítékát az oktatáspolitikai folytatásának, hogy Loránd Ferenc lesz az OKNT elnöke, ami ellen Loránd Ferenc tiltakozott akkor. A másik bejelentése az volt, hogy ő oktatási kabinetet hoz létre, és ennek ő lesz a vezetője. Oktatási kabinet nem működött a kormányban tudomásom szerint. Viszont az argumentációba beletartozik, hogy bár az anyag nagyon jól strukturálja, de lehetetlen, hogy az oktatási tárca legalább három egészen közelálló tárcával - a közművelődésivel, az ifjúságügyivel és a szociálissal, de talán még az egészségügyet is ide lehet venni, hiszen ezek a gyerekek éhesek is, tüdőbetegek, lúdtalpasak, rövidlátóak is szemüveg nélkül, és netán ezért esélyegyenlőtlenek - stratégiai szintű együttműködést ne alakítson ki. Van rá precedens, mert a HEFOP 1. számú esélyegyenlőségi pályázata nem közoktatási intézményre íródott ki; ez a tanoda, ami legjobb tudomásom szerint nem közoktatási intézmény. Arra akarok kilyukadni, hogy hol vannak az ÁMK-k a koncepcióban.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Vágó Irén következik. Utána van-e még kérdés? *(Nincs jelentkező.)* Akkor Vágó Irén kérdését követően lezárjuk a kérdések sorát, Radó tanár úr válaszol a kérdésekre – ha kérhetem, röviden –, majd Liskó Ilona kezdi a hozzászólások sorát, és Báthory Zoltán lesz a második hozzászóló.

VÁGÓ IRÉN: Csak azt szeretném kérdezni, hogy ez egy általatok vállalt önkorlátozás volt-e, hogy a felnőttoktatás itt néhány előforduláson kívül – mint a második esély iskolája – kimaradt ebből a stratégiából. Látszik, hogy ez a közoktatásra koncentrálnak csak, de nem látom ezeket ennyire elválaszthatónak egy ilyen célú stratégiában.

ELNÖK: Radó tanár úr!

RADÓ PÉTER: Meg sem próbálok abban a szerepben tetszelegni, hogy mindenre tudom a választ; néhány dologra tudok valamit mondani, ami talán válasznak látszó tárgyként lesz értelmezhető.

Az elnök úr kérdésével kezdeném, mert az a legnehezebb, hogy ki erőltette rá a rendszerre a „méltányosság” szót. Én már jeleztem, hogy elviszem a balhét ezért. Egész egyszerűen azért, mert egyrészt már nagyon régóta minden ilyen témával foglalkozó ügyben megpróbáljuk a magyar szóhasználatot közelíteni az elfogadottnak tekinthető nemzetközi szóhasználathoz.

Másrészt e mögött határozott koncepció is van. Ha nagyon le akarnánk csupaszítani és egyszerűsíteni a koncepciót, akkor ez azon alapul, hogy olyan, hogy esélyegyenlőség, tulajdonképpen, valljuk be őszintén, nincsen. Van az egyenlőtlenségeknek olyan mértéke és vannak olyan dimenziói, amelyeket különböző okokból illegitimnek tekintünk. Az egészséges és értelmes oktatáspolitikai cél az - és ebben az anyagban is ebből indultunk ki -, hogy azokat az egyenlőtlenségeket, amelyeket illegitimnek tekintünk - azért, mert ilyen típusú egyenlőtlenségek, mint például az etnikai határok mentén létező egyenlőtlenségek, vagy a mértékét tekintjük illegitimnek, például a családi háttérből következő egyenlőtlenségek - megpróbáljuk csökkenteni. A méltányosság kifejezés, az a törekvés, hogy az oktatási rendszer méltányosabb legyen, ugyanezt fejezi ki: azt, hogy arra a mértékre próbáljuk meg leszorítani a különböző egyenlőtlenségeket, mégpedig tanulási eredményekben kimutatható egyenlőtlenségeket, amelyeket mi már nem tekintünk illegitimnek. Nehéz lenne azt mondani,

hogy ez kevésbé illúzió, mint a teljes egyenlőség megvalósítása, de értelmes célok kitűzését teszi lehetővé, tehát ilyen értelemben számomra legalábbis elfogadható.

Ez kapcsolódik egy kicsit ahhoz a kérdéshez, hogy mennyire oktatási probléma vagy mennyire nem az. Amikor egy szakértői csapat egy stratégia tervezetét készíti, akkor a megrendelő eszközeiből indul ki. Az volt a kérdés, hogy az Oktatási Minisztérium, ezen belül azok, akik az Oktatási Minisztérium közoktatás-fejlesztési, szabályozási és finanszírozási eszközei fölött diszponálnak, az ő puvoárjukon, mozgásterükön belül mi minden csinálható. Ez azt jelenti, ez a stratégia nem tehetett úgy, mintha az Oktatási Minisztériumon kívül bárki másnak feladatot adna, és nem tetszeleghetett abban a szerepben, mintha kormánystratégia lenne, mintha a kormány nem létező oktatási kabinetje számára állna elő egy politikak koordinációs eszközzel. Az tudható, hogy a politikak koordináció szerintem az ágazaton belül és az egyes közszolgálati ágazatok között is egészen drámaian rossz állapotban van. Az is pontosan tudható, hogy ez elképesztő mértékben legyengíti ennek a stratégiának a lehetőségét és a mozgásterét, de van egy bizonyos mozgástér, amin belül kimondottan szűk értelemben az oktatáspolitikai eszközök alkalmazásával - fejlesztéssel, szabályozással, finanszírozással, sok minden mással - sok minden tehető, bizonyos dolgok elérhetőek, és a stratégia nem próbált ennél ambiciózusabb lenni, mert nem ez volt a dolga, nem ez volt a feladata.

Ami a többi konkrét kérdést illeti:

Nyilvánvaló ellentmondás, hogy hozzáférhető óvodai szolgáltatást kellene nyújtanunk azok számára, akik épp a leginkább veszélyeztetettek és a leginkább rászorulnak, ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az óvodai kapacitások csökkennek. Éppen ezért a stratégia elkezdte megkülönböztetni azt, amit hihetetlenül sok országban projektszerűen már elkezdtek csinálni: hogy az óvodai szolgáltatás, az óvodai iskola előtti nevelés nem feltétlenül óvodát mint intézményt jelent. Elkezdtük, megpróbáltuk nagyon finoman - mert jól tudom, hogy ez milyen ellenállást szül majd - kinyitni a lehetőségét annak, hogy rendszeres finanszírozást kapjanak nem intézményesült, nem óvodai iskola előtti nevelési programok, amiknek egyébként rengeteg mintája van. Én magam láttam Ukrajnában meg Macedóniában és Nyugat-Európában, Németországban is olyan, félig-meddig családi körben, közösségi házakban vagy önkormányzatok által szervezett iskola előtti nevelési szolgáltatásokat, programokat, amelyek azért nem nagyon nevezhetők óvodának, mert ilyen típusú sztenderdeknek nem felelnek meg. Ezt, persze, ki kell találni. Ez igazából nincs kitalálva, és Magyarországon nem is nagyon gyökerezett meg, de borzasztóan fontos.

Az alapvizsgálattal kapcsolatos válaszokat én is nagy szeretettel várom, én sem tudom, hogy ki van-e találva már az alapvizsga vagy nincs. Azt viszont pontosan tudom, hogy valamilyen sztenderdizált kimeneti - és a sztenderdizált szót nyomnám meg erősen - kimeneti mérésnek kell lennie. Hogy ez vizsga, totális mérés vagy bármi más, tulajdonképpen a lényegét tekintve - vagy ezt a kontextust tekintve - többé-kevésbé azt hiszem, mindegy. Vissza kell csatornázni információt az iskoláknak, pedagógusoknak, szülőknek a gyerekek teljesítményéről ezen a ponton - és ez a lényeges. Mégpedig összehasonlítható módon kell visszacsatornázni.

Azt gondolom, hogy a gyógypedagógusokkal kapcsolatos választ, amit én úgy szívem szerint elfogadnék, Vekerdy tanár úr többé-kevésbé megadta. Én is azt gondolom, hogy ez egy olyan stratégia, ami alapvetően integrációs, inklúziós célokat tűz maga elé: az „így is lehet, úgy is lehet helyzetekben” inkább az inklúziós megfontolásokat tartottuk erősebbnek. Ezért gondoltuk azt, hogy a bemeneti pont lehet ugyanaz, de hogy nyilván a specializálódásra szükség van, az nem kétséges.

A pedagógusok attitűdjéről nem tudunk nagyon sokat. Éppen e tekintetben nem tudunk nagyon sokat, bár készülnek a pedagógusok között empirikus kutatások, közvélemény-kutatások és hasonlók. Én azt gondolom, tényleg gyenge pontja bármilyen stratégiának, hogy nem nagyon tudjuk, mi milyen ellenállásba ütközik, vagy mi milyen elfogadottsággal bír. Csakugyan korlátozza ez az erről szóló gondolkodásunkat.

Még egy utolsó megfontolás: a felnőttoktatás többé-kevésbé kimaradt, igen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Hozzászólások következnek. Liskó, Báthory, Nagy József, Marica, Karlovitz, Krisztina.

LISKÓ ILONA: Először is szeretném nagyon megdicsérni a Radó Péterék anyagát, mert szerintem egyszerűen kiváló, és páratlan, és nagyon fontos, nagyon aktuális dologról szól.

Ami fölmerült, hogy milyen kutatások előzték meg ennek az anyagnak az elkészítését, erre azt tudom mondani, hogy szinte minden oldalon találtam olyan javaslatot, amit különböző empirikus kutatásaim végén mint javaslatot annak idején megfogalmaztam. Annak külön örülök, hogy ha ez a stratégia megvalósul, akkor talán a sok-sok kutatási eredményem közül is valami meg fog valósulni a gyakorlatban. Egyértelműen pozitív tehát a dologról a véleményem.

Ami számomra problémát jelent, az tulajdonképpen két dolog, és ez eléggé összefügg. Az egyik az egész anyagnak a műfaja, és a felhasználás módja. Ez egy szakmai anyag, amelyik arra szolgál, hogy egy oktatási kormányzat számára egy programot, stratégiai programot nyújtson. Két kérdés merül fel ezzel a dologgal kapcsolatban. Az egyik: mit jelent az, hogy stratégia? Mert az valami hosszú távú, valami nagy kifutású dolgot jelent, ugyanakkor viszont ezeket a programokat meg kell fogalmazni, mit is kellene csinálni. Ebben a kérdésben én ezt az anyagot egy kicsit ilyen öszvér dolognak tartom műfaji szempontból. Az látszik belőle, hogy azokban a kérdésekben, amik olyan nagyon végigvitatottak, megvitatottak meg kialakítottak, belemegy egy programszintű megfogalmazásba - például, hogy az alapvizsgát be kell vezetni, ilyen meg olyan méréseket kell csinálni. Más esetekben meg, ahol nincs annyi ismeret talán, vagy nincs annyi konkrétum, megmarad ilyen általános - nem akarok csúnyán fogalmazni - lózungok szintjén, hogy „hát, el kell érni azt, és ki kell alakítani azt...”, amiből én nem látom igazán a biztosítékát annak, hogy itt mi is fog történni.

Vagyis azt gondolom, legalábbis a harmadik fejezetben, amikor a stratégia megvalósításáról van szó, egész konkrétan meg kellene fogalmazni azokat a dolgokat, hogy itt mit kell tenni ahhoz, hogy a kormányzat, akinek a szakértő ezt az anyagot felajánlj, el tudja majd dönteni, hogy ő ezt meg tudja csinálni, vagy nem tudja megcsinálni.

Tehát be kell vezetni az alapvizsgát, fejleszteni kell a szakképző iskolákat ilyen meg olyan módszerekkel, meg kell akadályozni a diszkriminációt és a szegregációt ilyen meg olyan módon. Van ebben a megvalósításban például a kollégiumokról egy célmegfogalmazás. Látszik, hogy a stratégia íróinak fogalma sincs, hogy mit is kellene valójában a kollégiumokkal csinálni. Erről jut eszembe, hogy erről is van egy kutatási anyagom, és el fogom küldeni Radó Péternek a javaslatunkkal együtt, hogy mit is kellene a kollégiumokkal csinálni. Vagyis azt gondolom, hogy ennek a 3. fejezetnek ahhoz, hogy használni lehessen, sokkal konkrétabbnak kellene lennie.

Itt vannak ezek, hogy „hosszú távú” meg „rövid távú”. Az olvasó nem tudja, hogy mire gondol a közoktatási intézet, de a kormányzatnak ezt tudni kell. Nyilván a rövid táv az, hogy a mostani kormányzati megbízás alatt, ami bő másfél év, tehát a rövid távúnál oda kellene írni, hogy bő másfél év alatt ezt meg ezt lehet ebből megvalósítani. A hosszú távú meg mondjuk az, hogy ha még egy ciklusban gondolkodik ez az oktatási kormányzat. De ezt csak gondolom, ez ebből nem derül ki, mert nagyvonalúan oda van írva, hogy rövid táv meg hosszú táv, aztán majd gondolkodjon, aki akar. Ezt tulajdonképpen Friss Péternek kellene mondani, amit én most mondok, vagy valakinek a kormány részéről, aki ezt a dolgot föl akarja használni, és meg akarja valósítani. Vagyis egy tárgyalás kellene erről valahogy, vagy nem tudom, de szeretnék egy olyan anyagot olvasni, amiből az is látszik, hogy mi fog ebből megvalósulni és mikor. A dolog lényege ez.

Ehhez kapcsolódik mindjárt az is, hogy rengeteg pénzbe kerül ez a program rövid távon is meg hosszú távon is. Tehát nem ártana azt is kalkulálni, hogy ha meg akarunk csinálni például egy ilyen fejlesztési programot azoknak az iskoláknak, amelyekről tudjuk, hogy 50 százalék fölött oktatják a hátrányos helyzetű gyerekeket - hiszen benne van, hogy azoknak célzott fejlesztési programot csináljanak -, hogy mikor lesz erre pénz, kinek és ki fogja adni a pénzt.

A másik pedig a kapacitás. Azt is figyelembe kellene venni, hogy ennek a kormánynak másfél éven belül ebből mire lesz kapacitása, mit fog ebből megcsinálni, ki fogja megcsinálni. Egy kicsit magam ellen beszélek, amikor Radó Pétert erre biztatom, mert én is szeretem az ilyet, hogy csináljak egy kutatást, a végén odaírom a javaslatokat, aztán aláírom, hogy kész, a többi meg nem az én dolgom. De ahhoz, hogy mondjuk az OKNT ezt a dolgot értékelni tudja, nekünk látni kellene azt, hogy mi ebből a realitás.

ELNÖK: Köszönöm. Báthory Zoltán!

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Ez egy tényleg szépen, jól megfontoltan megírt, átgondolt stratégia, és a stratégiák műfajában egyedülállóan koherens. Ez nem jelenti azt, hogy minden itt felvetett szakmai kérdéssel egyetértének így, ahogy leírtátok, de úgy gondolom, ez műfajában egy nagyon fontos dokumentum.

Az első számú véleményem az, hogy sikerült megkerülni azt a tévutat, hogy belemenjenek a stratégiaírók egy liberális és egy konzervatív oktatáspolitikai felvázolásába, szembeállításába és abból következtetések levonásába. Ehelyett egy szakmailag felfogott törekvés érvényesült ebben, amit többé-kevésbé jól artikulál, ez a bizonyos - ahogy te mondd - európai, nemzetközi szakirodalomban használt kifejezések beépítése az anyagba. Elsősorban a méltányosság fogalma ilyen, ami számomra azt jelenti, hogy méltatlan körülmények között működő iskolák vannak, és méltatlan nevelés, oktatás van a szülők szempontjából. Tehát én inkább azt érzékelem, hogy méltatlan a helyzet, és a méltányosság a méltatlan helyzet megszüntetésére törekszik. Nem hiszem, hogy túl nagy karrierje lesz ennek a „méltányosság” szónak. Bár a korábbi jelentésben azt hiszem, először 2000-ben fordult elő a méltányosság fogalma, és azóta egy szűkebb kör már használja ezt a kifejezést, ennek ellenére nem hiszem, hogy ez sokáig fog menni.

Summa summarum azt akarom mondani, hogy sikeresen depolitizálja az oktatásügyet és az oktatáspolitikát, és ezzel kísérletet tesz arra, hogy a másfél év leszűkítő dolgát meghaladja. Tehát én nem hiszem, hogy át kellene venni a politikai ciklikusságot, hanem szilárdan a szakmaiság talaján állva kell kifejtetni a nézeteket. Vannak ennek a depolitizálásnak, hogy úgy mondjam, negatív velejárói. Ilyen az, hogy mentes az értékektől, nem megy bele az értékek kérdésébe természetesen, hiszen depolitizálni akar. Nem megy bele a nevelés problematikájába, igazából úgy tesz, hogy az iskola oktat. Az egy kialakult nézet, Európában gyakori nézet, hogy az oktatás az, ami mérhető, vizsgálható, a nevelés, a személyiségfejlesztés kevésbé, ne menjünk bele ebbe a kérdésbe. Ez egy jelentős lépés az oktatáspolitikai depolitizálásában és egyfajta szakmaiság meghonosításában. Ehhez jó utazást kívánok a programnak, és remélem, hogy előbb-utóbb a társadalmi nyilvánosság is megismerkedhet egy kevésbé furfangos nyelven megírt, szép kis dolgozattal.

A második megjegyzésem az egyenlőtlenségek mérséklésével kapcsolatos. A „mérséklés” szó sokkal szebb, mint a „csökkentés”. Sokan úgy mondják, hogy az „esélyegyenlőség biztosítása”; ez az, ami nem létezik, te is mondtad. Tehát ez nagyon szép, hogy „esélyegyenlőtlenség mérséklése”. Ennek kétféle útja van: az egyik az egységesítés, a másik a differenciálás.

Nagyjából az egységesítést a bal- és jobboldali konzervatívok szeretik és fejlesztik ki. Ennek meg is van az értéktartománya, ezt nem vonom kétségbe, bár szerintem egy kicsit kétségbeesett ideológia, és nekünk magyaroknak és az egész közép-kelet-európai régióknak nagyon rossz tapasztalatai is vannak ezzel kapcsolatban.

A másik a differenciálás, tehát hogy az iskolát, a nevelőtestületet, a nevelőközösséget felszabadítom és arra ösztönzöm, hogy a saját gyerekeinek az értékeihez, érdekeihez, képességeihez igazítsa az iskolát, és erre teremtek egy szabad oktatáspolitikai légkört. Ez nem nagyon található meg, tehát egy kicsit fölülről adományozó és utasítató e vonatkozásban ez a dolog; nem eléggé önfejlesztő, nem eléggé hangsúlyozza az iskoláknak ezt az adaptivitásban rejlő szabadságát. Magát a „differenciálás” szót is némileg más értelemben használja, és nem

eléggé konzekvens ennek a nagyon fontos fogalomnak a megértése, ami pedig ma már igazán elterjedt a magyar pedagógiai szóhasználatban.

Nagyjából ez a véleményem ezzel kapcsolatban. Tényleg azt gondolom, hogy jó lenne társadalmi szinten is publikálni, közreadni, és talán angolra is le kellene fordítani - amit, gondolom, már meg is tettetek.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nagy József!

NAGY JÓZSEF: Kedves Kollégák! Ha mindent el szeretnék mondani, ami fölmerült bennem az anyag olvasásakor, akkor holnap este tíz óráig itt ülhetnénk. Rengeteg problémát vet fel ez az anyag, és úgy érzem, egy kicsit sokat markol. Nem mondom, hogy keveset fog, mert a markában van, amit markolt. Azon gondolkodtam, hogy mi az, amit kiemelnék, amire sort keríthetnék, és amit talán érdemes elmondani.

Mielőtt ehhez hozzáfognék, én is jelzem, hogy ez a „méltányosság” nekem nagyon nem tetszik. De ha jól értem, ez az anyag egy jogi és etikai megközelítése a problémának, erkölcsi megközelítése, vagyis kimondtatók, hogy nincsen esélyegyenlőség. Én ezt másként értelmezem, de mindegy. Az esélyegyenlőség jogi probléma, és erkölcsi probléma. Ha ennek az anyagnak ez a szemléletmódja, akkor egy koherens valamit össze lehetne belőle hozni - és össze is jött. Nekem is az a véleményem, hogy ez egy önmagában véve jó anyag. Ennyit az alapkategória problémáról.

Amit viszont végül szeretnék elmondani, az a gyerekek közötti különbségek problémája. Tulajdonképpen a múlt század elejétől fogva a reformpedagógiai irányzatok állandó gondja mindenütt az oktatási rendszerekkel. Azt az ősi dolgot csak éppen említtem, hogy adottságbeli különbségek is vannak, de nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy fázisbeli, fejlődési fázisbeli különbségek vannak a gyerekek között. Újabb, számomra is meglepő eredményeket hozó kutatási adatokról szeretnék itt most egy pár szót elmondani. Nevezetesen azt, hogy az iskoláskor előtt, vagy még az első évet is ide venném, a gyerekek közötti különbségeket nem lehet visszavezetni szociális dolgokra, meg hogy falu, meg nem tudom mire. Tehát nincs közöttük különbség a szerint, hogy hol élnek, milyen iskolai végzettsége van a szüleiknek és így tovább. Én ezen nagyon megdöbbentem, de szinte minden fontosabb területen ez a helyzet. A különbségek fejlődésbeli, érésbeli különbségek ebben az időszakban még, és óriásiak. Többször elmondtam már, és most elnézést kérek azoktól, akiknek a könyökén jön ki. Ha nem veszem a legfejlettebb és a legkevésbé fejlett öt százalékot - ebben a fogyatékosok mind benne vannak -, akkor a többi gyerek, a megmaradt intervallum esetében az iskolába lépéskor öt év a fázisbeli különbség. Ez a különbség az iskolában fokozatosan tovább nő, és valamikor a 16 éves korra tíz évre fölvergődik.

Azt kérdezem, ez a fajta fázisbeli különbség, amit nem tudott a múlt század kezelni - mindenfélét kitalált, és nem tudott kezelni -, hogyan és miért válik az iskolában különböző háttérváltozók által determinálttá. A szülő iskolai végzettsége, a falu... Hogyha regressziós analízist csinálunk, kiderül, hogy nem az a tényező. Miért vannak tehát ezek a nagy különbségek? Elnézést kérek, de ki kell mondanom: ezt az iskola csinálja. Mert nem képes kezelni a fázisbeli különbségeket. Van ország, ahol ezzel jobban birkóznak. Nálunk még ráteszünk néhány lapáttal. Mintha az iskolák arra épülnének, hogy a fejlődés fázisbeli különbségeit - amik eleinte főleg érésbeliek - szépen fölfejlesszék. Ez nem azt jelenti, hogy különböző egyéniségeket fejlesztünk, hanem azt jelenti, hogy különböző - nagyon különböző - szinten kibocsátott gyerekeket hoz létre az iskola: majdnem analfabétától kezdve a nagyon jól képzett gyerekekig.

Úgy látom, hogy ebben az anyagban ez a probléma meg se jelenik. Ez is ideológiamentes. Az aztán igazán ideológiamentes. Mert hogy a gyerekek között másfél-két év fázisbeli késés van a járás elsajátításában, és attól, hogy valaki két év múlva tanul meg járni, még bajnok lehet az olimpián futásból vagy gyaloglásból. A fázisbeli különbségek nem tehetségbeli kérdések, hanem a világ legtermészetesebb dolgai, és mindenekelőtt ezt kell

megtanulnunk kezelni. Olyan stratégiát és koncepciót kellene álmódni, ami legalább ezzel megbirkózik, és erre rakódik rá, amit ez az anyag tartalmaz. Nagyon fontos ez is, de ez csak a lapát, amivel még rálapátol a rendszer erre a természetes folyamatra.

Tulajdonképpen itt be is fejezhetném a dolgot, de még mondanék egyet-kettőt.

Az az ügy, hogy a képességek fejlesztésére kell a legnagyobb gondot fordítani a jövőben, a tartalmak által meg kell oldanunk a képességfejlesztést, azt jelenti, hogy vannak olyan alapvető képességek, amit mindenki optimálisan használhatóvá kellene fejleszteni, függetlenül mindentől. És ezt nem lehet másként, csak úgy, hogy tanéveken, sőt iskolafokozatokon átíelve fokozatosan fejleszteni kell ezeket a képességeket. Ha ezt nem tudjuk megoldani, akkor nem tudjuk kezelni a fázisbeli különbségeket. Pont. Befejezem.

Még egy mondatom van: óriási kutatásbeli feladat van e mögött, és ki se ejti a száján ez az anyag a kutatási feltételeket. Ha ebből csak a töredéket akarjuk megvalósítani, akkor olyan nagy kutatásokba kellene belekezdeni, amikről itt még csak említés sincs.

Újra szeretném tehát aláhúzni, hogy a kutató-fejlesztő munka nélkül nem remélhetjük ezeknek a tényleges megvalósítását. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Marica!

SZAKÁCS MIHÁLYNÉ DR.: Közben elmélkedtem, hallgattam professzor úr véleményét. Én is azt gondolom, hogy ezt az anyagot többféle szempontból kell vizsgálnunk. Ha ez valóban egy problémafelvetés, egy stratégiai szemlélet kimunkálását célozta, akkor én szeretném megdicsérni. Mégpedig azért, mert soha ilyen témában az óvodának ilyen jelentőséget nem tulajdonítottak, mint ebben az anyagban. Most már komoly gondot is okoz, hogy az óvoda lassan kimarad a képességfejlesztési, a személyiségfejlesztési törekvésekben vállalt és megvalósított funkcióját tekintve, és teljesen az iskola kezdő szakaszára tesszük át, még a törvényben is, ezt a nagyon komoly feladatot. Én tehát szeretném pozitívként megfogalmazni, hogy az óvodának mint intézménynek komoly szerepet szán ez az anyag. Tudom, hogy az óvodás gyermek ismeretének hiánya fellelhető, de elmélkedtem rajta, vajon felvállalhatja-e ez a stratégia ezt a funkciót is. Viszont az óvoda lehetőségének feltárása mindenképpen dicséretesnek tűnik számomra.

Igaz, azt válaszolták a felvetett kérdésemre, hogy Vekerdy Tamás megadta nekem a választ. Az is egy vélemény, meg az enyém is egy vélemény. Az én véleményem azért fogalmazódott így meg, ami a pedagógusokra háruló feladatok között kért helyet, mert én látom az óvodapedagógus- és a tanítóképzés lehetőségeit: a szűkre szabott képzési időt, a hihetetlenül komoly erőfeszítéseket pontosan a téma szempontjából megjelenítő tantervi tartalmakat. Tehát lehet, hogy ez egy komoly vizsgálatot igénylő felvetés, de pillanatnyilag az óvó- és a tanítóképzés egységes bemenetét és az alapozási szakaszt látom olyannak, ami ebben a témában nagy jelentőséggel bírhat.

Egyébként az intézmény feladatát tekintve itt sokféle felvetéssel találkozhatunk. Szeretném kiemelni azt, hogy az intézmény hogyan tudja kezelni a különböző családi környezetből és különböző hátrányokkal érkező gyerekeket és ezeknek a nevelését. Szeretnék javasolni valamit. Azt látom, hogy különösen a cigánygyerekek beóvodázásáról, beiskolázásáról és az ő fejlesztésükről szól elsősorban ez az anyag. Nem volt az egy hiábavaló dolog, hogy az óvodáztatás kötelezettségét anyagi juttatásokhoz kötötték. Tehát mióta a cigány családok megkapják alanyi jogon a családi pótlékot és a segélyeket, azóta csak az önkormányzatok előtt látjuk őket sorba állni, és a gyerekeiket nem küldik óvodába, iskolába. Amíg feltétele volt a segély és az egyéb szociális juttatások felvételének az, hogy óvodába kell vinni a gyereket, addig semmi gondunk nem volt. Ezt a gondunkat most azért említem, mert több ezer óvodapedagógus továbbképzésében veszek gyakran részt, és én beszélgetni is szoktam a pedagógusokkal, tehát tudom, hogy ez most visszafogta az óvodáztatás iránti vágyat, igényt, kötelezettséget. Ez az anyagi juttatás azért így, osztogatva nem biztos, hogy betölti az ösztönző szerepet az óvodába és iskolába járatást illetően.

Belekaptam még néhány témába. Az átmenet problémáinak csökkentéséhez nagyon jó lehetőséget biztosít a közoktatási törvénynek az a paragrafusa, amelyik az óvodában maradás plusz egy évét teszi lehetővé. Ezeknek a gyerekeknek feltétlenül ajánlani kell ezt a plusz egy évet. Meggyőződésem, hogy az óvoda lehetőségeit sokkal jobban ki tudjuk használni a hátrányok enyhítése érdekében.

Végül a pedagógusképzés tartalmi változtatásairól. Azt azért szeretném megfogalmazni – még itt, az Országos Köznevelési Tanács ülésein is érzékelem –, hogy nem igazán tudjuk, hogy az óvoda, abban az óvodai nevelés és az óvodapedagógus-képzés milyen feladatokat, milyen tartalmi megújulásokat vállal fel. Például nyugodtan elmondhatom, hogy az inkluzív, az integrált nevelés tekintetében - nagyon csúnya szóval - lófejhosszal vezet az óvodai nevelés minden más intézményes neveléssel szemben. Évtizedek óta az integrált nevelést képviselik a cigánygyerekek és a nem cigány gyerekek együtt nevelését illetően, elsőként nyitottak az óvodák, az óvodapedagógus-képzők az inkluzív nevelés és az integrált nevelés feladatainak a tantervekbe, a pedagógusképzésbe való beépítését illetően.

Ami itt kimaradt, szeretném megemlíteni a pedagógus-továbbképzéseket. Igazán itt lehetne azt a többletet megjeleníteni, amit a stratégia megfogalmaz. Ezzel kapcsolatban van egy észrevételem: pedagógus-továbbképzéseket hiába szervezünk roma pedagógusoknak vagy roma gyerekeket nevelő intézményeknek, nem ezekre jelentkeznek ezek a pedagógusok, hanem elmennek mindenféle továbbképzésre, mintha szégyellnék azt, hogy a csoportban a gyerekek 80 vagy 90 százaléka roma. Az ő nevelésükhöz tényleg sajátos feladatokat kell megvalósítani.

Csak egyet említek: a cigány nyelv ismerete. Ha azt mondjuk, hogy a nyelvi hátrányokat le kellene küzdeni, akkor ezt csak úgy lehet, ha a pedagógusok, a dajkák között vannak ezekben az óvodákban, iskolákban olyanok, akik értik a cigány nyelvet. Nem is óhajtják tanulni, hiába hirdetjük meg számtalan szalon a pedagógusok számára a roma nyelv tanulását, nem jelentkeznek erre. Tehát nyilván itt egy nagyon komoly társadalmi összefogásra van szükség, és arra a rengeteg lehetőségre, amit a képzőintézmények vagy az óvodai, iskolai intézmények felvállalhatnak.

Még egyszer azt szeretném megfogalmazni, hogy örülök, hogy az óvodával és az óvodai nevelés lehetőségeivel így számoltak. Talán az anyag összeállításánál is volt jó szakember tanácsadójuk, mert tényleg látták az óvoda lehetőségeit. Ez most nem ide tartozik, de azért szeretném elmondani, hogy legalább ilyen óvodapedagógus vagy az óvodapedagógiához értő szakember kellett volna akkor, amikor a kakaóbiztos számítógépeket bevezették az óvodában. Talán megérne egy rövid eszmefuttatást - és nem érdekel most, hogy a politika, az anyagi feltételek itt hogyan jelennek meg -, hogy nem volt egy szakember, aki megálljt parancsolt volna, mert egyetlenegy óvodai nevelési programhoz sem illeszkedik egy ilyen odaérőszakolt valami. Tehát most azt szerettem volna itt megdicsérni vagy láttatni, hogy tényleg óvodapedagógus szakember véleményére építettek.

Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm. Karlovitz János!

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Én egy kicsit más szempontból, másképpen nézem a dolgot, talán érzelmileg. Talán ez nem helyes; de ez a téma megdobogtatja minden pedagógus szívét, és szeret lelkесedni azért, hogy az esélyegyenlőtlenségeket lefaragjuk és ezért tehetünk valamit. De ez az anyag nem dobogtatta meg a szívemet, szóval nem lelkesítő; száraz. Tudományos szempontból biztos jó, korrekt, ezt nem vitatom, de azt érzi az ember, hogy valahogy a pedagógiai elmélet, a pedagógiai elit mennyire fönt száll a fejünk fölött; mi, akik gyalog pedagógusok vagyunk, ott vagyunk lent, küszködünk a problémákkal, és az elmélet, az irányítás nem ad a problémákra választ, hanem elszáll a levegőbe.

Kezdem azzal, hogy a fogalmak tiszták-e. Tehát akkor van fogalmunk valamiről, ha a fogalmakat jól tudjuk. Rögtön a címben az „oktatási egyenlőtlenségek” egy tágabb fogalom annál, mint hogy „esélyegyenlőtlenségek”. Úgy vélem, ez az anyag az esélyegyenlőtlenségről

szólna, tehát akkor nyugodtan beiktathatjuk ezt az összetett szót. Ha egyenlőtlenségről beszélünk, akkor rengeteg más dologra gondol az ember az iskolában, és ott vannak akár pozitív egyenlőtlenségek is, tehát ez bizonytalanná teszi magát a témát.

A méltányosságot ugyancsak definiálni illene - vagy minden más olyan fogalmat, ami újszerű -, mert rengetegféleképpen fordítható le. Én például méltányosnak tartanám azt, ha egy oktatási stratégiát megfoghatóvá, konkrétá tennének, valóban stratégiává. Vitatom, hogy ez stratégia-e, mert a stratégia feladatokat ad, és itt vannak kutatási eredmények, helyzetkép-feltárás is létezik benne, de igazából stratégiát csak elvéve találunk, tehát olyan pontokat, ahol valamiféle cselekvési program bontakozhatna ki.

Végül csak egy-két konkrétumot a stílusról. A 7. lapon a (3) bekezdés egy olyan mondat, amelynek nincs eleje és nincs vége, nem lehet megérteni. A stílus is mutatja ezt a bizonyos fennkölséget, az elmélet elszakadását a mindennapi pedagógiától. Nem olvasom fel a mondatot, bárki megtalálhatja, elgondolkodhat rajta.

Aztán vannak benne homályos célzások. Nagyon-nagyon kerestem, mellbe ütött a 9. oldalon, hogy: „a tankönyv- és taneszköz-ellátásban tetten érhető problémák”. Kicsit gyanúsítja a tankönyv- és taneszköz-ellátást, mintha lopott vagy nem tudom, mit tett volna, de soha többé ez nem kerül elő. Illetve, amikor előkerül, hogy taneszköz - van egy ilyen kis fejezet -, akkor nincs semmiféle mondanó erről. És rengeteg ilyen félmondat van, ami gyanúra ad alkalmat, de nem világos.

Én hármát javasolnék tehát: fogalmak tisztázása, egyáltalán az egyszerűsítése, a harmadik pedig, amit lényegében Liskó Ilona is javasolt, hogy konkrétabb cselekvési program is legyen benne. Tehát javítható ez az anyag. Tudósok írták, csak legyenek egy kicsit pedagógusok is! Köszönöm szépen.

ELNÖK: Dobos Krisztina következik.

DR. DOBOS KRISZTINA: Köszönöm szépen. Én is dicséretet szeretnék mondani először: ez a harmadik anyag, amit az elemző központtól kapok, és azt gondolom, mind a három olyan, amiben nagyon sok jó dolgot találok, és nagyon fontosnak is ítélem a dolgot.

Az egyenlőtlenségek mérséklését külön köszönöm, hogy nem esélyegyenlőségek biztosítása, mert azt gondolom, ez valóban nem helyes: a mérséklésre tegyünk kísérletet. A mérséklés nagyon fontos. Maga a téma is nagyon fontos. Radó Péter megmagyarázta. Én szerettem volna egy kicsit szélesebb körben, ha nemcsak az oktatás, hanem a kapcsolódó rendszerek is bekerülnek, de megértettem, hogy korlátozva voltak. Azt gondolom, hogy a különbségek mérséklésének csak egyik lehetősége az oktatás, és nagyon sok más társadalmi tényezőnek kellene szerepet játszania. Itt rögtön azt mondanám, hogy tulajdonképpen nemcsak az iskola, hanem a szülői ház bevonása, felelőssége, segítése igen fontos lenne.

Ha már Marica említette, hadd említsem én is azt a KOMA-programot, amelyik harmadik éve folyik a roma gyerekeket is nevelő intézmények támogatására, amelyben mi azt írtuk pályázati feltételnek, hogy a szülő és az iskola együttműködése. Azokat a pályázatokat nem is vesszük figyelembe, ahol a szülői házzal nem működik együtt az iskola. Ennek következtében igen jó azoknak a gyerekeknek a továbbtanulási aránya, akik ezekben az iskolákban tanulnak, merthogy a pedagógusoknak kötelességük, hogy együttműködjenek a szülőkkel, és meggyőzzék a szülőket is, hogy hogyan kellene továbbtanulni, illetve hogy a továbbtanulás mennyire fontos, és hogyan tudják segíteni.

Három problémám van.

Az első, amit már valaki említett: tulajdonképpen úgy érzem, hogy a különbségek mérséklésének egyik fontos szempontja nemcsak az oktatás és nemcsak a tananyag, hanem a nevelés, a személyiség fejlesztése, külön foglalkozni azokkal a gyerekekkel, akik esetleg otthonról kevesebbet hoznak, vagy a hátrányos helyzetükből eredően kevesebbet hoznak. Erre én nem látok kellő vagy megfelelő dolgot ebben az anyagban. Egyszerűen fogalmazva: hogyan

tudjuk a nevelés eszközeivel segíteni - tehát nemcsak az oktatás, nemcsak az ismeretközlés, hanem a nevelés eszközeivel - a különbségek mérséklését.

A másik dolog: nagyon fontos a szakképzés helyzete. Ez többször is szerepel az anyagban. De azt gondolom, hogy a pályaválasztás és a szakképzés mellett egyre inkább szükség lenne arra, hogy ne csak a pályaválasztásban kapjanak segítséget - ami jelen pillanatban nem nagyon működik, vagy az én tapasztalatom szerint kevésbé működik -, hanem az iskolaválasztásban. Nem mindegy, hogy hogyan és milyen segítséggel választanak iskolát. Nemcsak az fontos, hogy milyen szakmát választanak, hanem hogy melyik az az iskola, amelyikben nagyobb segítséget tudnak kapni. Mondhatnám, hogy ez ma már nemcsak a szakképzésben és a felsőoktatásban kap szerepet, hanem az általános iskolai továbbtanulás, a középiskola területén is. Sokkal nagyobb segítséget kellene kapni pályaválasztásban és iskolaválasztásban, de azt tapasztaltam, hogy ez nem jelenik meg az anyagban.

Nagyon fontos az iskola előtti nevelés, ezt Marica sokkal szakszerűbben elmondta. Én magam is nagyon örülök ennek, mert azt gondolom, hogy az óvodáknak fantasztikus szerepük van, lehet. A '93-as törvény miatt nagyon sokat szidtak minket, hogy kötelezővé tettük a legalább egyéves óvodát, de azt gondolom, ma már talán az is megérett, hogy nem csak egy évet, hanem többet is kötelezővé kellene tenni. Ebbe nem szeretnék belemenni, de úgy vélem, ennek rendkívüli szerepe van az esélykülönbségek mérséklésében, és az óvodai programok azzal, hogy gyerekbarátok, és hogy visszaverték azt a törekvést, hogy kis iskola legyen belőlük, megtartották a megfelelő szerepüket.

A harmadik dolog, ami nagyon fontos lenne, hogy megjelenjék: hogy a pedagógusok képzésében - és akkor visszatérünk az első napirendre - igazából ma is jelentős mértékben - ha nem is száz százalékig - adott tantárgy vagy adott tudományterület megfelelő művelése jelenik meg. Nagyon kis szerepet kap, nagyon kis százalékban a nevelés, az emberekkel való foglalkozásnak a tudománya. Ha azt mondtam az előbb, hogy fontos lenne a szülővel való együttműködés, a családokkal való együttműködés, ma, amikor kilép egy friss diplomás pedagógus, életében egyszer nem volt arról szó - és ezt most konkrétan megkérdeztem tőlük -, hogy hogyan is kellene a szülővel beszélgetni. Nem utasítást adni a szülőnek, nem kioktatni őket, hanem beszélni velük - pláne, ha esetleg a műveltségi szintek különbözőek, akkor milyen konfliktushelyzetek állhatnak elő, tehát hogyan és milyen módon kell ezt az egészet segíteni és kezelni.

Én azt gondolom, persze, vannak konkrét dolgok, amivel kapcsolatban az embernek kérdései vannak, meg nem is ért egyet, de alapvetően azt gondolom, hogy nagyon jó anyag, és nagyon komolyan kell vele foglalkozni.

Amit Ilona mondott: talán nem is az kellene, hogy kormányzati ciklusokra bontani, hanem azt mondani, tudomásul véve, hogy sok feladat van, ezek a feladatok nem rövid távon megoldhatók, adni egy prioritást. Azt kellene mondani, hogy bár látjuk, hogy száz feladat van, de kettővel kívánunk foglalkozni, vagy erre van mód, feltétel, lehetőség, és ezt tartjuk fontosnak. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Nincs tovább. *(Dr. Brezsnyánszky László jelentkezik. - Derültség.)* Csak azt akartam mondani ezzel, hogy nincs több név a listánkon, de nagyon szeretném kérni, hogy rövidítsünk, és ha szabad, még én is szeretnék két rövid mondatot hozzátenni.

Bresznyánszky László, Vágó Irén, Hoffmann Rózsa, Loránd Ferenc - és slussz.

DR. BREZSNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Bocsánat, de annyi jelentkező volt az első körben, hogy gondoltam, érdemesebb várni. Igazából azzal tudok rövidíteni, hogy azt mondom, igényes anyag az, amit olvasunk, és az iskola vagy a közoktatás problematikájának egy nagyon fontos részéről szól, és ebből ki is tekint több helyen. Én igazából két problémát szeretnék mint hiányérzetet vagy, ha úgy tetszik, mint kritikai elemet megfogalmazni.

Az egyik: a rendszerkörnyezettel számol - azt hiszem, ez a negyedik pontja - ez az ambiciózus anyag. Azt gondolom, részben a vitára, a hozzászólásokra is utalva, hogy ez a

rendszerkörnyezet egy részről nagyon is szélesen értelmezett, másrészt viszont talán nem mindig elég közelítően, ahol a megoldások kerestetnek. A nagyon szélesség a nemzetközi kitekintést is beleveszi, és alapvetően - ahogy Nagy József professzor fölvetette - társadalmi, szociológiai magyarázatokra, okokra stb. támaszkodik, tehát nem vesz például figyelembe biológiai, antropológiai, fejlődési problémákat.

Egy másik megközelítés, amit Báthory Zoltán fogalmazott meg, hogy szerencsére - én is így gondolom - nem politizálja ezt a problémát, nem pártosítja. Ez nagyon jó, ugyanakkor én azt mondom, kicsit tartózkodik mégis az anyag attól, hogy a rendszerkörnyezetnek egy szűkebb, ám igen fontos részében mégis valamiféle állásfoglalást alakítson ki. Tehát én azt gondolom, hogy az iskolaügy, ha hullámvasút formájában is, de az utóbbi évtizedekben azért egy másik pályán kezd mozogni. Amikor esélykülönbségekről beszélünk, akkor ebbe az utóbbi 5-10-20 évben termelődött feltételek is benne vannak, és ennek a tényezői között ez a változóban lévő iskola is olyan tényező, amelyik szelekciót még megtart, szelekciót kelt.

Az anyagban két olyan pontot találtam, ahol úgy gondolom, a szerzők tisztában vannak azzal, hogy a programok differenciálódása nem biztos, hogy integratív irányba működik, de ezzel szerintem egy komoly programnak szembe kellene néznie. Tehát hogy összefér-e minden tekintetben, segítőleg hat-e, hogy például a regionális különbségek programbeli különbségekben megmutatkoznak, vagy nem mutatkoznak meg. A hátrányok nemcsak személyekben kumulálódnak, hanem kumulálódnak területileg, iskolatípusokban, programokban és végső soron eljárásokban is, vagy azok implikálhatják ezeket a kumulálódását. További kutatási igényt fogalmaz meg, bizony most már ideje lenne komolyan megnézni, hogy bizonyos elfogadott, akkreditált, jóváhagyott programok keltenek-e különbségeket, bizonyos programok pedig bizonyíthatóan mérséklék ezeket a különbözőségeket, mert különben örökké a szülőkre fogjuk rá a kudarcainkat, a környezetre, s a többire.

A másik, ami nekem egy kicsit hiányzik, hogy amikor esélykülönbségekről vagy méltányosságról beszélünk, az anyag tulajdonképpen – bár tehetségfejlesztést egy-két helyen felvet – az előnyök kumulálódását nem tekinti az esélyek különbözősége problémájának. Tudniillik az előnyök is kumulálódnak, nemcsak a hátrányok. Ez fölveti azt, amit többen megfogalmaztak az alapvizsga esetében és máshol is, hogy bizonyos fajta elfogadott sztrenderdek nélkül – ahogy Radó úr is hivatkozott rá – nem igazán kezelhető ez a probléma. Mert mihez képest, kihez képest kumulálódnak a hátrányok? Tehát ha ezt az egész vertikumot megnézzük – az előnyök kumulálódását, a hátrányok kumulálódását és ebben egy felzárkóztatást vagy az esélykülönbségek kiegyenlítésére, mérséklésére való törekvést –, akkor be kell látnunk, hogy ez úgy is működhet, ha nem veszünk minden tényezőt komolyan, mint egy olyan hosszú távú futóverseny, ahol természetesen a mezőny gyorsan szétszakad, ráadásul a célszalagot az élen haladók viszik magukkal. Tehát kezelhetetlenné válhat, hogy ki mitől, milyen mértékben, önmagához és másokhoz képest mekkora hátrányban van. Ha a ma már nagyjából stabilizálódni látszó programok vizsgálatát is be tudnánk ebbe a szempontrendszerbe illeszteni, akkor egy kicsit közelebb jutnánk az iskola kompetenciájához, amiért igazából ő felelős, amiben az a másfél-két évtizedes törekvés, amelyik az iskola megújítására vonatkozik, megmutathatná a maga előnyeit, és esetleg korrigálható pontjait.

Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Hoffmann Rózsa!

DR. HOFFMANN RÓZSA: Az órára néztem, ezért az öt pont köré csoportosított gondolataimat csupán címszavakban mondom el, esetleg az ötödikről két mondatot fogok mondani. Ha ez bárkit érdekel, akkor megtalálhatom a módját, hogy kifejtsem, mit értek mögöttem, de talán így is érthető lesz.

1. Sokkal inkább előtérbe kellene helyezni a pedagógusokat, mint ahogy itt vannak.

2. A kistelepülések – erre a PISA-mérés és egyéb mérések is rámutatnak – hátrányos helyzetben vannak, tehát a kistelepülések iskoláinak a problémáit orvosolni kell.

3. Az iskolák infrastrukturális feltételeinek javítása talán nem eléggé markánsan jelenik meg.

4. Az értékelés nem pótolja az ellenőrzést. Pontosabban: értékelni nem lehet ellenőrzés nélkül. Tehát ennek a megjelenését hiányolom.

5. Egy ilyen fontos stratégiához nélkülözhetetlen egy olyan kommunikációs terv, stratégia, amely nemcsak az iskolák világát, a pedagógusokat veszi célba, hanem úgymond az egész társadalmat. Ettől, ha nem is kimutathatóan, de nagyon sok minden remélhető. Gondolok itt a médián keresztül történő olyan fajta szemléletformálásra, ami az iskolának, a tudásnak a rangját célozza meg. Erre sokféle eszköz és ötlet lehetne, de ennek itt nem nagyon látjuk a nyomát. Ez az, amiről egy kicsit hosszasan gondoltam beszélni. A két mondat ennyi volt.

ELNÖK: Vágó Irén!

DR. VÁGÓ IRÉN: Én is megpróbálok nagyon rövid lenni. Az egyik az, hogy itt egy helyzetkép van felvázolva, aminek az időtávját egy kicsit rövidnek érzem. Többször kihangsúlyozódik, hogy megszorodtak a roma gyerekek például a speciális nevelési igényű gyerekek intézeteiben, az egyszerűség kedvéért a gyógypedagógiai intézetekben. A '80-as évek közepe táján Illyés Sándorék a zalai vizsgálatban ezt feltárták. Azért lett volna jó, ha ez itt szerepel, mert annál nagyobb szégyen, hogy még mindig így van. Tehát ez nem egy mostani dolog. Vagy Nagy Józsefre hivatkozhatok szintén a '80-as évek elejéről, hogy az óvodai szolgáltatásokhoz való hozzáférés pont azoknak a gyerekeknek nem adatik meg, akiknek erre a legnagyobb szükségük lenne. Ennyit erről.

A másik: Zoli említette és aztán többen is csatlakoztak hozzá, hogy oktatásra koncentrál a dolog. Azt gondolom, hogy egy kicsit lehetőséget ezzel elveszítettetek az érvelésben. Erről tulajdonképpen az győzött meg, amit Nagy József professzor úr mondott, hogy itt óhatatlanul az iskolába lépéskor fejlettségi hátrányként jelennek meg olyan dolgok, ami szerintem szocializációs másság, pontosabban szocializációs össze nem illés az iskolai elvárások és más típusú, családokból hozott attitűdök, hozzáállások és egyebek között. Azok a mérőeszközök, amelyekről itt a professzor úr beszélt, legalábbis azoknak egy része szintén az iskolai elvárásokat vetíti vissza a fiatalabb korosztályokba, és ezáltal már majdnem genetikusan való elmaradásnak tulajdonít olyasmit, ami szerintem szocializációs másság. Emiatt, hogy ezt a szálát hagyaték, igazából az nem vetődik fel, hogy az iskolának ebből a dologból engednie kell, mármint abból, hogy ő abszolút iskolakonform, baromira tanulásra motivált gyerekeket vár el. Ugyanis ha az iskola nem enged, akkor hiába veri vissza az óvoda a támadásokat, mert hihetetlenül nagy másodlagos piaca alakul ki máris az iskola-előkészítő tanfolyamoknak, merthogy ma már az óvoda ezt nem vállalja fel.

A harmadik dolog a kommunikáció, amiben Rózsához kapcsolódom. Nagyon ki kellene ezeket a dolgokat vinni a nyilvánosság elé. Hihetetlenül fájt, hogy az oktatási törvényből két felkapott dolog lett: a szöveges értékelés, és hogy szombat-vasárnapra nem lehet írásbeli házi feladatot adni. Mérheterlenül szomorú vagyok. Ezt, hogy úgy mondjam, a minisztérium puskázta el, vagy az is elpuskázta, mert neki kellett volna azokat a dolgokat bevinni a köztudatba, amelyek igenis hallatlan nagy értékek. Például az, hogy a többgyerekes családban nevelkedő, hátrányos helyzetű gyerekeket kötelező felvenni az óvodába. Bocsánat, erről az érintettek semmit nem tudnak, mert senki nem mondta meg nekik. Azt már nem mondom, hogy aki meg véletlenül tud, azt meg hogy veri vissza adott esetben az óvoda - mert ilyen is van.

Tulajdonképpen ki kell nevelni, segíteni, támogatni kell a szülőket abban, hogy tudják a jogaikat. Nyilván vannak olyan civil szervezetek, amelyek ebben nagyon tudnának segíteni, de nonszensz, hogy a szülők jogai a közoktatási törvényben másfél oldalon vannak, és egy csomó jog nem ott jelenik meg, hanem a pedagógus kötelezettségeinél. Nincs olyan szülő, aki végigolvassa a közoktatási törvényt azért, hogy kiderüljön számára, milyen jogai vannak a

gyerekeinek. Pillanatokon belül ki kellene adni ilyen dolgot. Én még újabb előrelépést sürgetek több területen, de azt látom, hogy ahol már megvan az előrelépés, ott sem tudnak semmit erről az érintettek, a cigány kisebbségi önkormányzatok általában. Ezeket kellene valahogy bevonni.

Az anyag külön értékének tartom, hogy a romák és a más hátrányok között számomra nagyon elfogadható egyensúlyt tartott. Ezt köszönöm, hogy semmiféle - se pozitív, sem semmilyen - diszkrimináció nincs benne.

ELNÖK: Akkor nagyon röviden én szólnék néhány mondatot. Két nagyon fontos dolgot szeretnék mondani.

Az egyiket Lázár Pétertől szeretném idézni, aki azt mondta, hogy nem iskolaérett gyerekről kellene beszélni, hanem gyerekérett iskoláról. Amilyen költői, olyan találó ez. Amit legutóbb te mondtál, Irén, hogy voltaképpen az iskola olyan független változóként szerepel ebben az egész képletben, aminek mind a stílusát, mind az érték meghatározó dimenzióit olyan tényezőként fogjuk fel, amelyhez való viszonyában lehet valaki hátrányos vagy előnyös, holott legalábbis kölcsönviszonyról kellene beszélni. Hogy ennek mik a konzekvenciái, arról itt most nyilván nem lehet beszélni, de nagyon hangsúlyosan meg kellene jeleníteni valamilyen módon.

A második megjegyzésem: kibővíteném, amit Dobos Krisztina a nevelés fontosságáról mondott, kicsit a pszichológiai érzék vagy tudás fontosságával. Hogy hogyan kell bánni egy gyerekkel, mit jelent az, hogy egy gyerek bekerül egy teljesen családidegen intézménybe, amelyben egészen más kulturális tradíciók vannak, mint az ő családjában, ennek a gátlásnak, félelemnek, szorongásnak a feloldása egy olyan fajta komeptenciát jelent - és nemcsak kompetenciát, olyan belső lelki hangsúlyt - a pedagógusokban, ami ha nincs meg, megint csak arról van szó, hogy aki félelmek és szorongások nélkül lép az iskolába, az eleve előnyös helyzetben van, és semmi köze az ő belső értékeihez.

A harmadik a kisiskolákról szóló dolog. Tudomásul kell venni, hogy a magyar településszerkezet olyan, amilyen, tudomásul kell venni, hogy lehetetlenség egészen kis létszámú iskolákat fenntartani. Ugyanakkor tudomásul kell venni, hogy azoknak a gyerekeknek is épp olyan lehetőségeket kell kapni az érettségiig minimum való eljutásig. Mi ennek a megoldása? Itt vannak a kistérségek, amelyekben különféle fenntartói összefogások már léteznek a gázvezeték-től a nem tudom miig, pótlékolások is vannak, normatívaemelések is. Forszírozni kellene, mint kiemelt prioritást, az önkéntes alapon létrejövő kistérségi iskolatársulásokat, amelyek nem merülnek ki abban, hogy a pedagógusok a költségvetés egy százalékából előadókat hívhatnak meg, vagy külföldre utazhatnak tanulmányútra, hanem ahol arról van szó, hogy a gyerekek számára differenciált foglalkozásokat lehet teremteni, hogyha túllépünk az iskolák egyedi határain. Ki kellene dolgozni ennek a konkrét technikáit, technológiáit.

Én összesen ennyit szerettem volna mondani, köszönöm szépen. Radó Péteré a szó...

NAGY JÓZSEF: Elnök úr, egy mondatot megengedsz? Nagyon fontosnak tartom az első gondolatot, amit felidéztl, és egy példát szeretnék rá hozni. Afrikában huszonöt évvel ezelőtt volt egy ország, ahol a gyerekek 60 százalékát évisméltésre buktatták, és az istennek nem akarták az iskolát hozzáigazítani a gyerekek lehetőségeihez. Mi nem 60 százaléknál tartunk, nem kell őket megbuktatni, de az iskolák nem adaptálódnak a gyerekek lehetőségeihez. Ez nagyon fontos, és bocsánatot kérek, hogy külön kértem szót.

RADÓ PÉTER: Nevelési szakértők között beszélgetni az oktatáspolitikáról és oktatáspolitikai stratégiákról, ez azért bonyolult ügy, mert többé-kevésbé különböző nyelvet használunk. Igyekszem nagyon rövid lenni, és a legvégén kezdem, hogy egész pontosan miért is kap kicsi hangsúlyt a nevelés - ezt többen is megemlítették, hogy a nevelés mint dimenzió meglehetősen gyenge ebben az anyagban. Én azt gondolom, egy picit érthetőbb lesz, hogyha a stratégia funkciójáról mondanék valamit, arról, mit gondoltak a szakértők, amikor az Oktatási Minisztériumnak felajánlották ezt a stratégiát, ezt a nagyon sajátos szerepű dokumentumot. Mi

abból indultunk ki - és mindannyiunknak volt szerintem ilyen közös élményünk -, hogy amikor konferenciákon minisztereket hallgattunk a saját pedagógiai nünükéikről beszélni, akkor többé-kevésbé rosszul voltunk. Nemcsak azért voltunk rosszul, mert vagy egyetértettünk azzal, amit mondtak, vagy nem értettünk egyet, hanem azért, mert mindenben felmerült a kérdés, kell-e, hogy egy miniszternek pedagógiai nünükéi legyenek, kell-e, hogy a miniszternek pedagógiai víziója legyen, kell-e, hogy a közoktatás szereplő - pedagógusok, iskolavezetők - alkalmazkodjanak egy miniszter pedagógiai elvárásához. Vagy az kellene - főleg egy ilyen decentralizált rendszerben, mint amilyen a magyar -, hogy a miniszter tegye lehetővé bizonyos keretek között, bizonyos sztereotípiák keretei között, bizonyos célok érdekében, ha úgy tetszik, bizonyos mandátumokra kiosztva, hogy a profik saját maguk - és „profik” alatt elsősorban pedagógusokról beszélek - érvényesítsék a saját pedagógiai nünükéiket, ha szabad ezt az enyhén dehonesztáló kifejezést használnom.

Mi abból indultunk ki, hogy egy stratégia nem másnak ad feladatot. Ez egy picit válasz arra, ami itt elhangzott, hogy a stratégia ad feladatot vagy nem ad feladatot. Egy stratégia kizárólag a saját tulajdonosának ad feladatot. Az Oktatási Minisztérium stratégiája az Oktatási Minisztériumnak ad feladatot, és senki másnak. Orientációs pont bárki más számára, tulajdonképpen egy interpretációs lehetősége van mindenkinek, mit gondol arról, milyen viszonyt alakít ki a minisztérium céljaival és hasonlókkal. A stratégia nyilván orientálja a szereplőket, hogy milyen típusú szabályozásra, finanszírozási lehetőségre vagy bármi másra számíthatnak, de egy minisztériumi stratégia a minisztériumon kívül szerintünk - és így készült már a közoktatás-fejlesztési stratégia is - ne adjon másnak feladatot, csak a minisztériumnak saját magának. Ebből aztán az következik, hogy szerintünk egy minisztériumi stratégiának nevelési tekintetben is - ha úgy tetszik - tartózkodóan kell viselkednie. Ez nem azt jelenti, hogy nincs egy határozott pedagógiai vízió e mögött. Látens módon nyilván van a jelenlegi kormány oktatáspolitikája mögött egy határozott pedagógiai vízió, de nem gondoltuk, hogy határozott pedagógiai víziót kellene megjelenítenünk ebben az anyagban.

Ez a válasz arra a dilemmára is, ami az egyik alapkérdése az oktatáspolitikának, hogy az egyenlőtlenségek problémáját egy kiegyenlítő vagy egy differenciáló megközelítéssel próbálja meg valamilyen módon kezelni. Ez teljesen nyilvánvalóan egy differenciáló megközelítésen alapuló stratégia. Azok, akik ezt az anyagot készítették, nem gondolják azt, hogy a kiegyenlítés vagy egységesítés - bármilyen értelmű egységesítés - a tanulmányi eredményekben megmutató egyenlőtlenségek kezelésére alkalmas. Azt gondolom, az elmúlt fél évszázad azt mutatta, hogy nem alkalmas.

A másik kérdés, ami felvetődött – és itt megint csak az oktatástudomány vagy az oktatáspolitikai egyik alapkérdéséről van szó –, hogy mekkora az iskola mozgásteret a tekintetben, hogy kompenzálja a különböző társadalmi hátrányok hatásait. Itt tulajdonképpen úgy tűnt, mintha az uralkodó felfogás ezzel kapcsolatban az lenne, hogy a magyar iskola, mint olyan, nagy általánosan - szándékosan differenciálatlanul beszélek most erről a hipotetikus konstrukcióról, hogy magyar iskola - jellemzően nemcsak hogy nem képes kompenzálni ezeket a hátrányokat, hanem felerősíti ezeket.

Ezzel a dologgal függ össze az a kérdés is, hogy az „esélyegyenlőség” vagy a „méltányosság” szót használjuk, oktatási egyenlőtlenségekről beszélünk, vagy esélyegyenlőség-különbségekről vagy miről. Ha megengedek, idéznék egy méltatlanul elfelejtett klasszikust, Marxot, aki azt mondta: a kategóriák létezőmeghatározások, a meghatározott lét formái. Egy tiszt a hadseregben ezt úgy fogalmazta át, hogy: a dolog az, ami. Az „egyenlőtlenség” egy társadalmi háttérre, társadalmi viszonyokra vonatkozó kifejezés. Az „oktatási egyenlőtlenség” kifejezés pedig a mérhető, tanulási, oktatási eredményekben kimutatható különbségekre vonatkozik. Nagyon konkrét és mérhető dolgokra, mint a tanulási utakban kimutatható különbségek, a beiskolázásban és lemorzsolódásban kimutatható különbségek, a mérhető kompetenciákban, tudásban és másban kimutatható különbségek. Egy olyan oktatáspolitikai dokumentum, oktatási stratégia, amelyik azzal az ambícióval kezdi el felépíteni saját magát, hogy társadalmi egyenlőtlenségeket közvetlenül próbál meg csökkenteni, egy okafogyott

szolgáltatás. Egy oktatási stratégia valószínűleg akkor tölti be a szerepét, ha közvetett módon céloz meg társadalmi egyenlőtlenségeket, oly módon, hogy az oktatási eredményeket – a statisztikailag kimutatható vagy mérhető oktatási eredményeket – és az ezekben kimutatható egyenlőtlenségeket próbálja meg csökkenteni. Erre sajnos nem az „esélyegyenlőség” kifejezés a legmegfelelőbb; egy ilyen ambícióra az „oktatási egyenlőtlenség” kifejezés a legmegfelelőbb.

Persze az alapkérdés nyilvánvalóan ugyanaz, akár a társadalmi oldalt hangsúlyozzuk, akár az oktatási szolgáltatási eredmények oldalát – és úgy értettem, erről beszélt itt mindenki –: hogy milyen módon javítható az iskolák hátránykompenzációs képessége, hogyan lehet elejét venni annak, hogy egy társadalmi hátrány szinte szükségképpen oktatási hátránnyá vagy oktatási kudarcná nemesüljön a magyar oktatásban. Egyébként azért is mosódik össze ez a két dimenzió jellemzően, mert nagy különbség a kettő között nincs, hisz’ jó eséllyel megjósolható, hogy egy különböző hátrányokkal sújtott gyermek, egy szegény, munkanélküli családból jövő gyermek, vagy egy roma gyermek statisztikailag szinte determináns módon kudarcossá válik, de azért még az ambíciókat, a célokat tekintve nem kellene, hogy ezt összemosásák.

Még néhány válasz néhány fontos dologra. Ugyancsak Zoli vetette fel ezt az értékdimenziót, hogy megpróbáljuk depolitizálni az ügyet, és megpróbálunk értéksemlegesek lenni. Ez egyfelől igaz; ez az anyag úgy tesz, mintha Magyarországon is élne az a konszenzus, ami az Európai Unió legtöbb országában él, hogy szegregálni kínos, diszkriminálni kínos, az egyenlőtlenségeknek van olyan mértéke, amit már kínosnak lehet nevezni, de úgy tesz ez az anyag, mintha ez a konszenzus Magyarországon is létezne. Nem gügyék vagyunk, jól tudjuk, hogy nem létezik ez a konszenzus, de ha bármi olyan dokumentumból kiindulunk, ami nagyjából meghatározza az oktatáspolitikai mozgásterét Magyarországon, akkor az Oktatási Minisztérium nem tehet úgy, mintha nem ezen konszenzus alapján fogalmazná meg a saját céljait, tehát megint a minisztériumnak csináltunk egy meglehetősen alkotmányos alapokon álló stratégiát, ha úgy tetszik.

Ugyanakkor van egy probléma, ami viszont nem kerülhető meg: bármiről írunk, bármit írunk le erre a papírra, annak van értéktartalma. Ez nagyon konkrét kérdések kapcsán is fel kell, hogy merüljön. Ez a példa, amit tetszett hozni, hogy javítható-e például a romák között az óvodába való beíratási arány, ha a családi pótlékot és más szociális támogatásokat hozzákötik az óvodai nevelésben való részvételhez, ez a kérdés kizárólag értékalapon válaszolható meg. Ha én egy liberális beállítottságú ember vagyok, akkor azt mondom, hogy az állam ne turkáljon mások zsebében, ne mondja meg, hogy ha valaki bármilyen jogcímen támogatást kap, akkor azt hogyan költse el, az magánügy, hogy ki mit kezd a zsebében megjelenő forintokkal. Ha én ne adj isten egy nagyon egyenlősítő alapon álló, baloldali gondolkodású ember vagyok, akkor viszont azt mondom, hogy az állami gondoskodásnak ki kell terjednie, vagy a közösségi gondoskodásnak el kell jutnia arra a pontra, hogy bebiztosítom, hogy az adott célra adott adóforintok oly módon hasznosuljanak, amilyen célra azokat szántam. De ez egy értékalapú döntés, mert praktikus alapon nehéz lenne megválaszolni. Ezt mi megkerültük, de szerencsére azért vannak a politikusok, hogy ilyen dolgokban döntéseket hozzanak, hogy ne oktatáspolitikai elemzőknek kelljen ezekkel birkózni.

Még két nagyon rövid megjegyzés. Borzasztóan fontosnak tartom, amit Hoffmann Rózsa említett és utána Vágó Irén is ráerősített, ezt az egész stratégiai kommunikációs dolgot. Azért tartom borzasztó fontosnak, mert ilyen dokumentum, egy ilyen stratégia háromféleképpen hasznosulhat.

Az első – és elnézést a minisztériumi megrendelőktől, hogy ilyeneket fogok mondani –, ami jellegzetesen illúzióknak bizonyul, hogy a stratégiát a minisztérium megvalósítja, átülteti a gyakorlatba. Azt gondolom, az egy jó arány, ha egy stratégiában kijelölt konkrét fejlesztéseknek a 30-40 százaléka megvalósul. A közoktatás-fejlesztési stratégia esetében ez az arány szépen, örvendetesen nő, tehát ennek a megvalósítása jól halad. Ha egy bizonyos része bármely kormány által elfogadott bármely stratégiának megvalósul abban az értelemben, hogy effektíve átmegegy a gyakorlatba, akkor azt lehet mondani, hogy sikeres volt a stratégia, megérte megírni. De van két másik módja is a hasznosulásnak.

A második módja az, amikor indirekt módon hasznosul egy stratégia, oly módon, hogy alapjául szolgál valami másnak, ami nem feltétlenül a közvetlen megvalósítást célozza. Nagyon sokszor elhangzott, hogy a közoktatási szakterület az OM-ben azért ír bizonyos stratégiákat, mert azt gondolja, hogy más programok tervezésének az alapjául szolgálnak, hogy az itt felvetett célok, ötletek beépülnek valami másba. Az NFT tipikusan ilyen dolog, tehát az ebben a stratégiában szereplő dolgokat nem feltétlenül a minisztérium közvetlenül fogja megvalósítani, hanem nagyon sokszor az NFT2 tervezésébe fognak beépülni, közalapítványok programjaiba és hasonló dolgokba épülnek be.

Van egy harmadik fajta hasznosulása a dolognak. Én ezt beszivárgásnak nevezném, vagy ha ősi magyar szavakat akarunk használni, akkor infiltrációs implementációnak. Ez az, amikor az emberek gondolkodásába és a gondolkodásukon keresztül a napi gyakorlatba épülnek be bizonyos dolgok. Egy olyan ügy esetében, mint a méltányosság vagy esélyegyenlőség – mindenki ízlése szerint választhat –, amikor legfőképpen horizontális szempontként kell érvényesülnie ennek a dolognak, az infiltrációs hasznosulása a stratégiának kiemelkedően fontos. Tehát azt, hogy valamilyen kommunikációs stratégia épüljön rá erre a közoktatási stratégiára, én is nagyon fontosnak tartom, de maga a stratégia nyilvánvalóan nem kommunikációs eszköz. Abban egyetértek, hogy valamilyen stilisztikai átfésülést még érdemes ezen csinálni, de a stratégia nem kommunikációs eszköz, nem kell a pedagógusok szívét megdobogtatnia; elsősorban a helyettes államtitkár úr és a főosztályvezető úr szívét kell megdobogtatnia... (*Friss Péter: Vagy legalább az agyát megkocogtatni.*), hogy ennek megfelelően kezdjenek el dolgozni, és akkor szerintem ez már kész haszon.

Köszönöm szépen a figyelmet.

ELNÖK: Báthory Zoltán!

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Én azzal nem értenék egyet, Péter, hogy a stratégia egy minisztérium céljait szolgálja. Ez egy ügy, egy társadalmi ügy céljait szolgálja, az oktatás céljait. (*Radó Péter: Persze! - Friss Péter: Bizunk abban, hogy azt szolgálja.*) És ha túlzottan kötődik egy minisztériumhoz, akkor nem...

RADÓ PÉTER: Szabad egy mondat erejéig?

ELNÖK: Nagyon szeretném, ha ezt a vitát lebonyolítanátok az ülésen kívül, hogy milyen célt szolgál az a stratégia, amit egyszer már úgyis megírtatok. Vagy egy önálló napirendet fogunk teremteni arra, hogy a stratégiák helye, szerepe a közoktatás fejlesztésében.

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Jó téma lenne.

ELNÖK: Azért vagyok kénytelen, mert most már az ülés befejezi önmagát, egy önredukciós folyamatként végbemegy ez, miközben jó néhány dolgot nem tudtunk elintézni, nem is fogunk ma elintézni. Azon túl, hogy megköszönöm a részvételt és az aktivitást, még van két nagyon fontos dolog, ami elmaradt. Az egyik, ami miatt kizárólag az élvezet szintjén volt jelen Polinszky Márta...

POLINSZKY MÁRTA: Én abszolút élveztem!

ELNÖK: Én jól fogalmaztam: kizárólag az élvezet szintjén. Nem azt mondtam, hogy végigkínálódta ezt az ülést, hanem teljesen örömteli, és nem közvetlenül praktikus szempontokból volt jelen. De meg kell oldanunk ennek az akkreditációs szempontsornak a részünkről történő jóváhagyását, mert akadályozzuk a kerettantervi folyamatot. Meg kell oldanunk, hogy megcsináljuk a saját feladattervünket, amihez szerintem a mai ülés nagyon sok szempontot adott.

Szeretném javasolni, hogy tartsunk rendkívüli ülést, mert el fogunk úszni megint, hogyha egy hónappal halasztjuk a dolgokat.

Az a kérdésem, hogy mához két hétre - az még mindig csütörtöki nap - találkozunk ugyanebben az időpontban azzal, hogy az viszont maximum két óra hosszat tarthat.

KOSINSZKY ZSUZSA: A tankönyvbizottság tagjait meg kellene kérdezni.

ELNÖK: Mához egy hétre?

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Tudnánk úgy csinálni a tankönyvbizottságot, hogy reggel nyolctól.

DR. VÁGÓ IREÁN: Tőlem igen, csak akik vidékről jönnek.

KOSINSZKY ZSUZSA: Hadházy úr nem ér ide nyolcra.

DR. KARLOVITZ JÁNOS: És utána?

DR. HOFFMANN RÓZSA: Kezdjük az OKNT-t kilenckor - volt már rá példa -, és tizenegykor elmehet a tankönyvbizottság.

NAGY JÓZSEF: 9 óra 10-kor itt vagyok.

ELNÖK: Akkor fél tíz? *(Közbeszólások.)* Akkor mához két hétre, 23-án, fél tízkor. Az egyik napirendi pont a feladatterv, a másik a kerettantervi bírálati szempontok. A harmadik pedig, hogy akkor remélhetőleg le lehet bonyolítani, az előzetes visszajelzések birtokában tudni fogjuk, a most elmaradt szavazást. Akkor mindenki jelen lesz, mindenkinek külön felhívjuk erre a figyelmét.

DR. SZENES GYÖRGY: Én vidéken leszek akkor, konferencián. Biztos, hogy nem tudok jönni.

NAGY JÓZSEF: Nem kellene felcserélni? Ha a bírálati szempontokról csak az után tartjuk meg, hogy a mi rendkívüli ülésünk... Be vagyunk állítva 16-ára, akkor lenne a rendkívüli ülésünk, amikor a bírálati szempontokat... *(Közbeszólások.)* De ha 23-án lesz, akkor... Nem lehet felcserélni?

POLINSZKY MÁRTA: Tőlem föl lehet cserélni, hogy a jövő héten legyen OKNT, de ha nem megy, akkor azt lehet csinálni... De nem jó, mert Karlovitz úr a tankönyvben is érdekelt, meg a kerettantervben is. Azt akartam javasolni, hogy az OKNT után legyen a kerettantervi bizottság, de ez nem nehezen megvalósítható.

DR. KARLOVITZ JÁNOS: Ha a többieknek jó, akkor még mehet.

ELNÖK: Akkor most melyik dátumról beszélünk? 23-áról, és arról, hogy 23-án fél tízkor kezdünk, és ezzel a három napirendi ponttal.

DR. SZENES GYÖRGY: Ki az, aki biztosan nem tud itt lenni. *(Jelentkeznek.)*

KOSINSZKY ZSUZSA: És ha küldök egy kör-emailt azzal, hogy hétfő reggelre kérek visszajelzést?

ELNÖK: Akkor kell egy második is. Ki az, aki nem tud itt lenni, ha a jövő hétre tesszük? *(Jelentkeznek.)* Kettő. Akkor maradjunk abban, hogy két hét múlva, mert akkor csak ketten voltak, akik biztosra jeleztétek, hogy nem tudtok itt lenni.

NAGY JÓZSEF: A szavazást nem tesszük arra a napra.

ELNÖK: A visszajelzésektől függ. Az OKNT-nek szavazóképesnek kell lenni, hogy elfogadjuk a szempontsört. Attól függően, hogy kik jelzik vissza, biztosan nem tudnak jönni, fogjuk megmondani, hogy ez a dátum él vagy nem él, és ilyen levelet küldünk ki még ma.

DR. BÁTHORY ZOLTÁN: Jó lenne a passzív tagokat is aktivizálni a választásra.

ELNÖK: Akiről nem tudunk, az a két kamarai tag...

FRISS PÉTER: Nem szerencsés rendkívüli ülésen választást tartani.

ELNÖK: Meglátjuk, hogy kik igazolnak vissza. Én nem akarom siettetni, egy hónapig még kibírom ezt a bizonytalan léthelyzetet, hogy nem vagyok megerősítve: megnövelem az altatóadagomat. *(Közbeszólások.)* Somody a miniszter úrnál lemondott, tehát ő eleve nincs.

DR. VÁGÓ IRÉN: Nem tudunk róla, mert majdnem megválasztottuk! *(Derültség.)* Én ezt tudom, de nem kaptam róla hivatalos értesítést, úgyhogy én ezt forszírozni fogom - viszont a miniszter úrnak kell valakit jelölnie.

Akkor maradunk provizórikusan a 23-ában. Mindenkinek jó utat kívánok, levél megy, köszönöm a részvételt.

(Az ülés végének időpontja: 14 óra 17 perc)

Tartalomjegyzék

Általános bevezető.....	4
<i>Az ülés napirendjének elfogadása.....</i>	<i>4</i>
Tájékoztató a bolognai folyamatról, különös tekintettel a pedagógusképzésre és ennek finanszírozási problémáira.....	4
<i>Mang Béla tájékoztatója.....</i>	<i>5</i>
<i>Kérdések.....</i>	<i>10</i>
<i>Mang Béla válaszai az elhangzottakra.....</i>	<i>17</i>
<i>Sipos János válaszai az elhangzottakra.....</i>	<i>22</i>
OKNT-elnök és -alelnök választása (eredménytelen).....	24
Az oktatási egyenlőtlenségek mérséklésének stratégiája.....	27
<i>Friss Péter bevezetője.....</i>	<i>27</i>
<i>Radó Péter szóbeli kiegészítése.....</i>	<i>27</i>
<i>Kérdések, válaszok.....</i>	<i>28</i>
<i>Radó Péter válaszai.....</i>	<i>30</i>
<i>Hozzászólások.....</i>	<i>32</i>
<i>Radó Péter válaszai az elhangzottakra.....</i>	<i>41</i>
A következő ülés időpontjának kijelölése.....	44

I g a z o l á s

Igazolom, hogy az **Országos Köznevelési Tanács** 2004. szeptember 9-én, csütörtökön, 10 órakor megtartott üléséről elkészített szó szerinti jegyzőkönyvet a mai napon elektronikus posta útján átvettem.

Budapest. 2004. szeptember 20.